

Ventspils novada ainavas un to vērtības

Pētījums

2020.09.20.
Baltijas Vides forums

Darba autori:

Anita Zariņa – Dr.geogr., ģeogrāfe, ainavu eksperte

Ivo Vinogradovs – PhD ģeogrāfijā, ainavu eksperts, ĢIS speciālists

Margarita Vološina – Mg. Telpiskā plānošanā, ainavu eksperte, plānotāja

Saturs

1. Normatīvie akti, vadlīnijas, pamatnostādnes un skaidrojumi saistībā ar ainavu pētījumu	4
1.1. Saistošo dokumentu apskats	4
1.2. Ainava Ventspils novada teritorijas plānojuma un ilgtspējīgas attīstības dokumentos	5
1.3. Terminu skaidrojums	6
2. Pētījuma mērķis un metodika	8
2.1. Pētījuma mērķis un darba uzdevumi	8
2.2. Ainavu teritoriālās vienības	8
2.2.1. Ainavu apvidi un to izdalīšanas nozīme	8
2.2.2. Ainavu apvidu raksturošanas un novērtēšanas metodika	9
3. Apzinātās ainavas vērtības Ventspils novadā: daba, kultūras mantojums, rekreācija	10
3.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	10
3.2. Kultūras pieminekļi	12
3.4. Tūrisma objekti un rekreācijas infrastruktūra	13
4. Ainavu apvidi, to veidošanās un nozīmīgākie ainavas elementi	15
4.1. Ainavu apvidi	15
4.2. Ainavu vizuālās vērtības un rekomendācijas to saglabāšanai un attīstīšanai	38
5. Īpaši augstvērtīgās ainavu telpas un priekšlikumi to attīstībai un plānošanai ..	42
5.1. Kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavu telpas	43
5.2. Vizuāli augstvērtīgās ainavu telpas	46
5.3. Augstvērtīgās dabas ainavu telpas	47
6. Rekomendācijas ainavu pārvaldībai	52
PIELIKUMS	53
1. pielikums. Administratīvi teritoriālā iedalījuma karte	54
2. pielikums. Reljefa un hidrogrāfijas karte	55
3. pielikums. Apdzīvojuma karte	56
4. pielikums. Infrastruktūras karte	57
5. pielikums. Kultūras mantojuma un vēsturisko centru karte	58
6. pielikums. Pagastu pārvaldnieku ainavas novērtējuma karte	59
7. pielikums. Pagastu pārvaldnieku ainavas novērtējums	60
8. pielikums. Ainavas un to elementu vērtības tūrismā un rekreācijā	68

1. Normatīvie akti, vadlīnijas, pamatnostādnes un skaidrojumi saistībā ar ainavu pētījumu

1.1. Saistošo dokumentu apskats

Ainavas konteksts

Ainavu tematisko plānu izstrāde ir viens no soļiem Latvijas nacionālās ainavu politikas veidošanai un tās integrēšanai visu līmeņu teritoriālās attīstības plānošanā. Ainavu politikas pamatā ir starptautisks dokuments-vienošanās Eiropas Ainavu konvencija (EAK), ko Latvijas Saeima ratificēja 2007. gadā, un no tā izrietoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā izstrādātās Ainavu politikas pamatnostādnes (APP) 2013. – 2019. gadam.

EAK ietvaros ir izveidota ainavas definīcija, kas uzsver to, ka (1) ainava ir gan teritorija, gan kas vairāk par to (teritorijas uztvere), ka (2) ainava veidojas ilgstošā laikposmā, ka (3) ainavas ir definējamas gan vietējo iedzīvotāju, gan viesu uztverē:

“Ainava nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā”.

Galvenās idejas, ko satur EAK un kuras ir plaši izdiskutētas pēdējās desmitgades Eiropas ainavu pētnieku un profesionāļu vidū ir šādas:

- ainavas ir visur, ne tikai īpašās vai skaistās vietās;
- ainavu daudzveidība ir vērtība pati par sevi;
- ainava nav ekskluzīvs zinātnieku un profesionāļu darbības lauciņš, bet ikkatra atbildība;
- EAK rosina arvien lielāku sabiedrības līdzdalību ainavu jautājumu risināšanā;
- EAK iezīmē subsidiaritātes principu, pieprasot jautājumus saistībā ar ainavām risināt pēc iespējas tuvākā sasaistē ar sabiedrību, kuru tā ietekmē.

Eiropas Ainavu konvencija ir veidota kā jauns politiskais instruments, lai veicinātu institucionālo un pētniecisko sadarbību dažādu jautājumu, kas saistīti ar ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, risināšanu. Konvencijā ietvertie pasākumi attiecas uz visa veida ainavām - dabiskām, lauku, urbānām un piepilsētu teritorijām, sauszemes un jūras teritorijām, iekšējiem ūdeņiem, kā arī uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, ikdienišķām vai degradētām.

EAK ir radīta kā pamats ainavu pārmaiņu pieņemšanai un ietekmēšanai, nevis vienkārši centieniem saglabāt līdz šim pārmantotās iezīmes. Tā vietā, lai mēģinātu apturēt ainavu pārmaiņas, galvenā vērība tiek likta uz samērīgu ainavu pārmaiņu tempa uzturēšanu un centieniem nodrošināt to, ka pārmaiņu vadība ir atbilstoša un pēc iespējas pietuvināta vietējam raksturam un mērogam¹. Saskaņā ar to, Eiropas ainavu konvencijā noteiktie īpašie veicamie pasākumi jeb soļi ainavu politikas veidošanai ietver:

1. *Izpratnes veidošanu* par ainavu vērtību, to lomu un izmaiņām tajās gan pilsoniskajā sabiedrībā, gan arī privāto organizāciju un valsts iestāžu vidū.
2. *Apmācības un izglītošanu* ainavu vērtēšanas, aizsardzības, pārvaldības un plānošanas jomās un ar to saistītās problemātikas izpratnes veidošanu.
3. *Ainavu un to pārmaiņu procesu identificēšana, analīze un izvērtēšana*
4. *Ainavu kvalitātes mērķu noteikšana* identificētajām un izvērtētajām ainavām
5. *Ainavu kvalitātes mērķu īstenošana*, izstrādājot atbilstošus nepieciešamos instrumentus identificēto un izvērtēto ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

¹ Selman, P. 2010. The European Landscape Convention – rebalancing our approach to landscape?, Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 66 (3)

Ainavu politikas pamatnostādņēs 2013-2019 (APP) primāri tiek uzsvērtā nepieciešamība pēc mērķtiecīgas ainavu pārmaiņu vadības organizēšanas, lai apzinātu Latvijas ainavu potenciālu un nodrošinātu tā ilgtspējīgu īstenošanu, atbilstoši sabiedrības vēlmēm.

APP ainavas pārmaiņu vadība tiek izdalīta 3 līmeņos – **nacionālais un reģionālais** līmenis, kas regulē un nodrošina nacionālas nozīmes ainavu un/vai atsevišķu to elementu (dabas vai kultūrvēsturisko pieminekļu) aizsardzību un saglabāšanu normatīvo aktu, vadlīniju un ieteikumu formā, un **vietējais** līmenis, kurā tiek gan *īstenotas praktiskās* ainavas pārmaiņu un kvalitāšu uzlabošanas aktivitātes, gan dažādu teritorijas plānojumu (tostarp tematisko plānu) formā *nodrošināts tiesiskais ietvars* ainavu pārmaiņu vadībai, ko veic galvenās iesaistītās puses – valsts, pašvaldības institūcijas, privātās un publiskās organizācijas, sabiedrības indivīdi.

Tā kā tieši vietējais līmenis ir tas, kurā parādās reālie problēmjautājumi, veidojas konfliktsituācijas, tiek konstatēts dažādu normatīvo aktu ierobežojošais vai nepielāgojamais raksturs attiecībā uz specifiskiem gadījumiem, kā arī vistiešāk izjustas jebkādas ainavas pārmaiņu virzības *neveiksmes*, tad teritorijas plānošana ainavu kontekstā uztverama gan kā interešu sadursmju, gan to salāgošanas iespēju ietvars, atvērts nepārtrauktām savstarpējām diskusijām un elastīga pārmaiņu procesa virzībai. **Tieši šo aspektu dēļ, Latvijas Ainavu politikas pamatnostādņēs atzīmēts, ka ainavu novērtēšanu un vispārīgo ainavu plānu izstrādi ieteicams veikt kā vienu no pirmajiem teritorijas attīstības plānošanas posmiem.**

Latvijas plānošanas likumdošanā ainavu novērtēšanu un vispārīgu plānu izstrādi var veikt tematiskā plānojuma ietvaros. Dažādi ar konkrētu vietu saistāmi ainavas veidošanas risinājumi ir leģitimizējami, izstrādājot lokālplānojumus. Ainavu novērtējums lokālplānojuma ietvaros ir izstrādājamās situācijās, kurās ir paredzētas pārmaiņas ainavās, kas var izpausties kā izmaiņas telpas funkcionālā rakstura izmaiņas, kas savukārt var ietekmēt iedzīvotāju ikdienas dzīvestelpu (uzturēšanos, pārvietošanos, labsajūtu). Ainavu izpēti lokālplānojuma ietvaros nozīmē (1) ainavu vērtību, (2) pārmaiņu mēroga un ietekmes, (3) atbilstības ainavas kvalitātes mērķiem (AKM) izvērtējumu. Jebkuras pārmaiņas ainavā, kas uzlabo un attīsta ainavu telpai noteiktos AKM ir principā atbalstāmas. Tomēr nav iespējams sniegt gatavas un jau pirmsargumentētas pilnvaras novērtēt potenciālo pārmaiņu situāciju ainavu telpām saistībā ar ainavas pārveides ierobežojumiem vai aizliegumiem. Svarīgi ir katru potenciālo pārmaiņu situāciju izvērtēt atsevišķi dažādos attīstības kontekstos, piemēram, saistībā ar Ventspils novada attīstības stratēģiju. Vienlīdz būtiski ir ainavas pārmaiņu procesā iesaistīt visas ieinteresētās puses atbilstoši ainavu telpas lietojuma funkcijai un tās nozīmei Ventspils novadā.

1.2. Ainava Ventspils novada teritorijas plānojuma un ilgtspējīgas attīstības dokumentos

Ventspils novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā (VN IAS) līdz 2030. gadam² telpiskās attīstības perspektīvā viens no lauku teritoriju elementiem, kas ir īpaši stiprināmi novadā, ir tūrismam un rekreācijai nozīmīgās teritorijas, kas vienlaikus ir ainaviski vērtīgās teritorijas.

VN IAS ainavas vērtības ir uzsvērtas gan ap ūdenstecēm, ūdenstilpnēm, gan lauku apdzīvojumā. IAS tiek atbalstīta viensētu un to grupu pastāvēšana lauku teritorijā, lai saglabātu tradicionālo lauku apdzīvojuma veidu, veicinātu vienmērīgu lauku apdzīvotību, saglabātu kultūrainavu un tradīcijas. Tas norādīts arī vadlīnijās lauksaimniecības teritoriju attīstībai: ilgtspējīgas attīstības stratēģija atbalsta neizmantoto un mazvērtīgo lauksaimniecības zemju apmežošanu, bet nepieļaujot ainavas daudzveidības un estētiskās kvalitātes samazināšanos ainaviski nozīmīgās teritorijās, nepieļaujot izcilu skatu zaudēšanu un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu aizsegšanu.

² http://www.ventspilsnovads.lv/images/stories/Attistibas_nodala/2015/IAS/Ventspils_novada_IAS.pdf

Daudzveidīgu funkcionālo telpu attīstības vīzijā ir norādīts, ka

- ir saglabāta novada piekrastes savdabība, lauku identitāte, pievilcība, dabas un kultūras vērtības;
- kultūrainava, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, ūdeņi un piekraste tiek racionāli izmantota un atbilstoši pārvaldīta;
- izmantojot kultūrvēsturiskās un izcilās dabas vērtības un resursus, piejūras mežu teritorijas jāattīsta kā rekreācijas un tūrisma teritorijas ar nelieliem, ainavas mērogam atbilstošiem objektiem un infrastruktūru, ievērojot vides aizsardzības prasības un ņemot vērā riskus (krasta erozija, applūšanas risks u.c.), kā arī nodrošinot kvalitatīvus dzīves apstākļus vietējiem iedzīvotājiem un atpūtas iespējas novada viesiem.

VN Teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstā³ ainavu jautājumam ir veltīta sadaļa 7.3., kurā ir īsi uzskaitītas ainavas galvenās vērtības. Taču nozīmīgi ainavas kultūrvēstures un dabas elementi ir aprakstīti citās sadaļās, piemēram, 7.4. Kultūras pieminekļi un 7.5. Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti un teritorijas.

Savukārt "Teritorijas plānojuma risinājumu aprakstā un pamatojumā" (II daļa) Telpiskās attīstības perspektīvā ir norādīts uz dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju saglabāšanu kā teritorijas plānojuma uzdevumiem. Ainaviskās vērtības ir uzsvērtas Jūrkalnes un Ances pagasta teritorijas plānojumu galvenajos mērķos. Ainaviski vērtīgās teritorijas tiek noteiktas un attēlotas grafiski Ances pagastā nelielā posmā gar Stendes upi un Piltenes pagastā, teritorijā ap Ventas upi pie Lagzdīnes pilskalna. Piekrastes vēsturisko kultūrainavu saglabāšana ir noteikta piekrastes ciemos.

Pamatojums ainavu pētījumam ir ietverts VN Teritorijas plānojuma esošās situācijas aprakstā⁴, kur ir norādīts, ka tieši caur pašvaldību plānošanas dokumentiem var veikt Eiropas Ainavas konvencijas ieviešanu Latvijā. Un lai ainavu atjaunošana un saglabāšana būtu veikta mērķtiecīgi Ventspils novadā, **nepieciešams izstrādāt Ainavu novērtējumu un plānu novadam, kurā identificētas vērtīgākās dabiskās un kultūrvēsturiskās ainavas.**

1.3. Terminu skaidrojums

Ainava – teritorija tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā (EAK definīcija).

Ainavas elementi – būtiski ainavas raksturu veidojoši elementi (gan telpas, gan atsevišķi objekti)

Ainavas kvalitātes mērķi – kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturierzīmēm (EAK Ainavu Politikas pamatnostādnes).

Ainavas pārmaiņu virzītājspēki (angl. *driving forces*) - politiskie, ekonomiskie, sociālie, kultūras un dabas faktori, kas ietekmējuši ainavas veidošanos un attīstību.

Ainavas sociālās funkcijas – raksturo galveno teritorijas izmantošanu tieši saistībā ar cilvēka saimniecisko darbību. Ainavas ekoloģiskās funkcijas, piemēram, raksturo tās telpisko struktūru nozīmi ekoloģiskās daudzveidības aspektā.

Ainavas telpa – pēc struktūras, funkcijām, vizuālā veidola, vēsturiskās attīstības gaitas līdzīga teritoriāla vienība.

Ainavas tips – relatīvi viendabīga pēc dominējošās funkcijas izdalīta teritoriāla vienība.

³ http://www.ventspilsnovads.lv/images/stories/Teritorijas%20planojumi/2016/Paskaidrojuma_raksts.pdf

⁴ http://ventspilsnovads.lv/wp-content/uploads/2020/04/I_Pasreizejas_situacijas_raksturojums.pdf

Ainavas telpiskās struktūras – divējādā nozīmē: 1) izdalīto ainavu telpu kopums 2) ainavu telpu organizējoši vai būtiski raksturojoši elementi, saiknes.

Aizsargdambis – grunts hidrotehniska būve teritorijas aizsardzībai pret applūšanu.

Aizsargjosla – noteikta teritorija, kuras uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes

Dabiskošana/renaturalizācija - cilvēka saimnieciskās darbības rezultātā pārveidotu dabas teritoriju atgriešana to dabiskā vai nosacīti dabiskā stāvoklī

Īpaši aizsargājama dabas teritorija – teritorija, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību - retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Marginalizācija – vietu pamešanas un lauksaimniecības zemju aizaugšanas process, kuru nosaka lauksaimniecības aktivitātes mazināšanās dažādu sociāl-ekonomisku iemeslu ietekmē.

Polderis – ar aizsargdambjiem norobežota nosusināta platība upju palienēs, piejūras zemienēs, jūrai atkarotās mitrzemju teritorijās, no kuras ūdens noteci novada ar sūknēšanu.

Stakeholderi – ainavas veidošanā iesaistītie esošie un potenciālie dalībnieki – sabiedrības indivīdi, institūcijas, uzņēmēji, nevalstiskās organizācijas (dažkārt definēti kā 'ieinteresētās puses').

Vērtības / ainavu vērtības – iedzīvotāju un / vai ekspertu atzītas kā īpašas vai sabiedrībai īpaši nozīmīgas (ainavu) ekoloģiskās, kultūras, publiskās dzīves, ekonomiskās u.c. kvalitātes, kas piemīt vai raksturo vietas, teritorijas, pilsētas telpas, ainavu telpas.

2. Pētījuma mērķis un metodika

2.1. Pētījuma mērķis un darba uzdevumi

Pētījuma mērķis ir raksturot Ventspils novada ainavu daudzveidību un noteikt īpaši augstvērtīgās ainavu telpas.

Pētījuma uzdevumi:

- › Raksturot ainavas daudzveidību un tās telpiskās struktūras, balstoties uz reljefa, zemes lietojuma veidu, apdzīvojuma, ceļu tīklojuma u.c. ainavu veidojošiem elementiem;
- › Apkopot informāciju par ainavas novērtējumu un plānošanu Ventspils novada attīstības un teritorijas plānojuma dokumentos;
- › Apkopot esošo informāciju par Ventspils novada dabas, kultūrvēsturiskajām, tūrisma un rekreācijas vērtībām;
- › Izdalīt ainavu telpiskās vienības reģionālā mērogā (ainavu apvidi) un sniegt to profilu raksturojumu (novietojums, sociālās funkcijas, vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes un ainavas pārmaiņas, ainavas vērtības, riski un problēmsituācijas);
- › Ainavu novērtēšanās iesaistīt Ventspils novada pagastu pārstāvjus;
- › Izdalīt īpaši augstvērtīgās ainavu telpas un izstrādāt priekšlikumus to tālākai attīstībai un plānošanai;
- › Sniegt informatīvas lekcijas par plānoto pētījumu (pētījumu uzsākot) un par pētījuma rezultātiem (pētījumu noslēdzot).

Pētījuma pamatā ir izmantota ainavu teritoriālo vienību pieeja – ainavu apvidi (reģionāls mērogs – ainavu raksturojumam) un ainavu telpas (lokāls mērogs – īpaši augstvērtīgo ainavu telpu izdalīšanai).

2.2. Ainavu teritoriālās vienības

2.2.1. Ainavu apvidi un to izdalīšanas nozīme

Ainavas apvidi un telpas ir pēc struktūras, funkcijām, vizuālā veidola, vēsturiskās attīstības gaitas līdzīga teritoriāla vienība. Ainavu teritoriālo vienību iezīmēšana un izdalīšana novada teritorijā ir veids kādā ir iespējams aprakstīt lokālo ainavu raksturu un daudzveidību. Šāda pieeja ļauj pieņemt ar vietējiem ainavas apstākļiem atbilstošus lēmumus saistībā ar teritoriju pārvaldību, plānošanu un veidošanu.

Svarīgākie aspekti:

- izmantojot šādu pieeju tiek identificēti ainavas tipi un to teritoriālās vienības (apvidi un telpas), kas var tikt ņemti vērā tālākā teritoriju plānošanas procesā;
- tas ir veids kā raksturot ainavu kopumā (ne tikai atsevišķus tās elementus);
- ainavu apvidu un telpu izdalīšanas un raksturošanas pieeja piešķir teritorijām identitāti, kas balstīta to specifiskās īpašībās un vērtībās un kas ainavas veidošanas un plānošanas procesā var tikt stiprināta vai mainīta;
- pieeja dod iespēju izmantot ainavu vienību īpašības un ainavas raksturu lēmumu-pieņemšanas procesā (piem., izstrādājot ainavu uzlabošanas rekomendācijas, izstrādājot kritērijus jaunu objekti izvietošanai ainavā);
- pieeja ļauj iesaistīt *stakeholders* ainavas vērtību noteikšanā.

2.2.2. Ainavu apvidu raksturošanas un novērtēšanas metodika

Ainavu telpu izdalīšana ir iedalāma divos atšķirīgos posmos: pirmais ir saistīts ar ainavas īpašību nolasišanu, ainavas raksturošanu; otrs – ar ainavas vērtējumu. Abos šajos posmos piedalās gan eksperti, gan dažādas ieinteresētās puses saistībā ar zināšanām par ainavu. Pirmajā posmā ainavas tiek raksturotas, tipizētas un kartētas. Tiek izmantotas literatūras studijas, dažāda kartogrāfiskā materiāla studijas, iepriekš veikti pētījumi, lauka apsekojumi. Tālāk ainavas tiek klasificētas, lai identificētu ainavas raksturu, kopīgo un atšķirīgo pētāmās teritorijas ainavu telpās. Ainavu klasifikācijas tiek izmantotas divas pieejas: **tipoloģiskā un teritoriālā.**

Ainavas tipi tiek izdalīti balstoties uz relatīvi viendabīgo ainavas raksturu – līdzīgu reljefu, cilmiežiem, ūdens klātbūtni, veģetāciju, zemes izmantošanu un apdzīvojumu. **Ainavas apvidi un telpas (teritorijas)** tiek izdalītas balstoties uz īpašo un unikālo katrā ainavas tipā. Tās ir neatkārtojamas un nekur citviet nav sastopamas. Šīs ainavu telpas var identificēt un kartēt piešķirot tām unikālus nosaukumus. Ainavu telpas tiek aprakstītas izveidojot **ainavu rakstura profilu.**

Otrais etaps ainavu telpu izdalīšanas pieejas ietvaros ir vērsts uz ainavas izvērtējumu. Tajā pamatā ir divas daļas:

- ainavas stāvokļa novērtējums, sabiedrības uztvere, attieksme, vērtības. Šeit ir nozīmīga lauka izpēte, ainavas elementu stāvokļa noteikšana, pārmaiņas procesu identificēšana.
- izvērtējuma un tālāko darbību daļa ir saistīta ar konkrētiem plānošanas uzdevumiem. Tie var būt ainavas kvalitātes mērķu noteikšana, ieteikumi ainavas stāvokļa uzlabošanai, ieteikumi ainavas politiku izstrādei, kritēriji jaunu projektu īstenošanai dažādās ainavas telpās u.c.

Ventspils novada ainavu pētījuma ietvaros ir veikts:

- › ainavu apvidu izdalīšana, klasificēšana un kartēšana;
- › ainavu apvidu raksturošana (nozīmīgie elementi, dabas apstākļi, zemes izmantošana, vēsture, pārmaiņu procesi, vērtības novada mērogā);
- › vispārīgi ieteikumi ainavas stāvokļa uzlabošanai, identitātes stiprināšanai, ainavas rakstura saglabāšanai un rekreācijas attīstībai;
- › augstvērtīgu ainavu telpu izdalīšana, raksturošana un ieteikumi to tālākai attīstībai un plānošanai;
- › pagastu pārvaldnieku viedokļa par ainavu vērtībām un stāvokli apkopošana un telpiska attēlošana (skat. 6. un 7. pielikumu);
- › dažādu ainavas vērtību identificēšana un raksturošana:
 - ainavas vizuālās vērtības,
 - tūrisma un rekreācijas objekti un infrastruktūra,
 - īpaši aizsargājamās dabas teritorijas,
 - kultūras mantojums un vēsturiski nozīmīgie centri mūsdienās.

3. Apzinātās ainavas vērtības Ventspils novadā: daba, kultūras mantojums, rekreācija

3.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Ventspils novads ir izteikti mežaina teritorija – divas trešdaļas no teritorijas klāj meži. Senie meži un mežu-purvu kompleksi, ezeri (Usmas ezers – 2. lielākais Latvijas ezers pēc ūdens tilpuma), upes (Ventas lejtece, Užava, Irbe), mežainās kāpas, daudzveidīgie jūras krasti un liedagi, kā arī applūstošas palieņu pļavas ir nozīmīgās novada dabas vērtības. Liela daļa dabas vērtību ir aizsargātās. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizņem 14 % no novada teritorijas (342 km²), tai skaitā senākā no Latvijas aizsargājamām dabas teritorijām – “Moricsalas rezervāts”, kā arī 2 dabas parki – “Užavas lejtece” un daļēji “Abavas senleja” un 21 dabas liegums pārsvarā aizsargājot novadam raksturīgos purvu un purvu-mežu biotopus. Ventspils novadam ziemeļu daļā pieguļ aizsargājamā jūras un Natura 2000 teritorija, kas ir īpaši svarīga migrējošo un ziemojošu putnu populācijām. Dabas skaitīšanā (pagaidu rezultātā) novada teritorijā ir fiksēti 9394 biotopi.

Aizsargājamajās dabas teritorijās ir attīstīta dabas tūrisma infrastruktūra – laipas, skatu platformas, iezīmētas takas. Novada upes – Irbe, Rinda, Stende ir teicami piemērotas un pielāgotas ūdens tūrismam.

Nozīmīgāko ĪADT apraksts

› Dabas rezervāts “Moricsala”

Moricsalas dabas rezervāta teritorijā ietilpst Moricsala (83 ha), Lielā Alkšņu sala (33 ha) un Usmas ezera Luziķertes līcis (702 ha). Moricsalā konstatēta izcili bagātīga augu un dzīvnieku valsts: 409 vaskulāro augu sugas, 157 sūnu sugas, 338 sēņu sugas, 82 ķērpju sugas, vairāk nekā 40 putnu sugas, 320 tauriņu sugas. Savdabīga, reti sastopama pirmatnējā meža ainava. Natura 2000 teritorija

› Dabas liegums “Ances purvi un meži”

Natura 2000 teritorija, starp Irbes un Stendes upēm Ventspils novada ziemeļos; lieguma galvenā vērtība ir maz izmainīti mežu-purvu un ezeru (t. sk. Irbes upes vecupes komplekss un Ances Dižpurvs) dabisko biotopu kompleksi ar nozīmīgu lomu reto un apdraudēto putnu sugu ligzdošanā.

› Dabas liegums “Stiklu purvi”

Dabas liegums atrodas novada austrumu daļā, tā ir Natura 2000 teritorija. Stiklu purvu komplekss ir lielākais Rietumlatvijā, veidojies pirms apmēram 5-7 tūkstošiem gadu. Bijušajā Baltijas ledus ezera seklūdens zonas pazeminājumos izveidojušies: Vasenieku purvs, Stiklu Dižpurvs, Vanagu purvs, Pumpuru purvs, Zvaguļupurvs, Bērzipurvs un Lūžniekpurvs. Īpaši nozīmīga teritorija gan ligzdojošiem, gan migrējošiem putniem.

› Dabas liegums “Oviši”

Teritorija izveidota, lai aizsargātu daudzveidīgos piekrastes biotopus un aizsargājamo sugu atradnes. Natura 2000 teritorija atrodas Ventspils novada ziemeļu daļā, Baltijas jūras piekrastē (ap 30 km garā piekrastes posmā) un ietver gan piekrastes, gan zālāju, mežu un purvu biotopus. Raksturīgs vīgu-kangaru reljefs, t.i. jūras krastam paralēli vaļņi ar sausiem priežu mežiem mijas ar mitrām ieplakām, kurās ir zāļu purvi vai staignāju meži.

› Dabas liegums “Užava”

Natura 2000 teritorija atrodas Baltijas jūras krastā un ietver daudzveidīgus jūrmalas biotopus. Īpaši nozīmīga pelēko kāpu aizsardzības vieta. Konstatētas 2 ES Biotopu direktīvas vaskulāro augu sugas: Lēzeļa vīrcele un smiltāja neļķe. Viena no nedaudzām jūrmalas zilpodzes atradnēm Larvijā.

› Dabas parks “Abavas senleja”

Natura 2000 teritorija, daļa dabas parka atrodas uz Ventspils novada dienvidu robežas. Aizsargājamā teritorija veidota Abavas ielejas aizsardzībai. Izcila biotopu daudzveidība, tajā skaitā ļoti retu, piemēram,

kalķaini purvi ar deveda grisli, kadiķu audzes kalķainās pļavās u.c. Teritorija ar izcilu ainavisko vērtību - upes ielejas ainavas, pļavu un nogāžu ainavas, ģeomorfoloģiskās vērtības.

› Dabas parks “Užavas lejtece”

Natura 2000 teritorija, putniem nozīmīgā vieta. Svarīga ligzdošanas vieta griezei. Migrācijas laikā, īpaši pavasaros, polderu laukos un uzplūdumos lielā skaitā pulcējas caurceļojošie ūdensputni - zosis, ziemeļu un mazie gulbji, pīles un bridējputni; rudenos dzērves un bridējputni.

› Dabas liegums “Klāņu purvs”

Teritorija atrodas Ventspils novada ziemeļu daļā, Natura 2000 teritorija. Dabas lieguma galvenā vērtība ir ES aizsargājamais biotops “Neskarti augstie purvi”, kas aizņem gandrīz trešo daļu teritorijas. Īpaša nozīme ir Klāņezeram ar retām augu sugām bagātu piekrasti. Sastopami arī citi biotopi, piemēram, purvainie meži un staignāju meži, kas ietver purvus.

1. attēls. Ventspils novada īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (aizsargājamās jūras teritorijas, dabas rezervāts, dabas parki, dabas liegumi, mikroliegumi un biotopi/dzīvotnes).

3.2. Kultūras pieminekļi

Kultūrvēsturiskais mantojums ir būtiska ainavas vērtība un arī ainavas sociālais un ekonomiskais resurss, kas veido arī nozīmīgu ekosistēmu kultūras pakalpojumu daļu. Kultūrvēsturiskais mantojums ainavā plānošanas kontekstā ir apzināms un novērtējams šādā skatījumā:

- › kultūrvēsturiskais mantojums kā valsts un vietējas nozīmes aizsardzības piemineklis: attiecīgo institūciju apzinātie un novērtētie kultūrvēsturiskie pieminekļi (būtiski ir valsts un pašvaldības mēroga pārvaldes un apsaimniekošanas jautājumi, t.sk., individuālo pieminekļu aizsardzības zonu plānojumi un dažādi citi tiesiskie ierobežojumi teritorijas attīstības un plānošanas jautājumos);
- › kultūrvēsturiskais mantojums kā nozīmīgs ainavas vizuālais elements: teritorijas plānojumu ietvaros apzināti kultūrvēsturiskie elementi, kas paaugstina ainavas vizuāli estētisko vērtību (būtiski ir plānošanas jautājumi attiecībā uz teritorijas apsaimniekošanu);
- › kultūrvēsturiskais mantojums kā tūrisma resurss: kultūrvēsturiskie objekti kā daļa no tūrisma sektora (t.sk., to savstarpējās teritoriālās saiknes), kultūrvēsturiskie objekti kā potenciālie tūrisma objekti (būtisks ir reģionāls un lokāls objektu izvērtējums un vērtību (nacionāls, reģionāls, lokāls) piešķiršana);
- › kultūrvēsturiskais mantojums kā vietas attīstības resurss: kultūrvēsturiskais mantojums, kuram ir vietas sociāls un/vai ekonomisks potenciāls (būtiska ir pašvaldības loma sociālā un/vai ekonomiskā kapitāla piesaistei kultūrvēsturiska objekta attīstībā);
- › kultūrvēsturiskais mantojums kā nozīmīga kultūrvēsturiskā mantojuma ainava: kultūrvēsturiski nozīmīgas ainavas, kur koncentrējušās vairāk vai mazāk saglabājušās vēsturiskās ainavas struktūras (būtiska ir lokāla mēroga ainavu izpēte un mantojuma apzināšana, iespējami īpaši nosacījumi teritorijas attīstībai un plānošanai).

Pētījuma ietvaros institucionāli apzinātais kultūrvēsturiskais mantojums⁵ ir apkopots un kartogrāfiski attēlots balstoties uz NKMP pieminekļu saraksta tipoloģiskām grupām: arheoloģijas, arhitektūras, industriālais, pilsētībūvniecības, vēstures, vēsturisku notikuma vietu un arhitektūras (pilsētībūvniecības) kategorijām. Mākslas pieminekļi (galvenokārt iekštelpu elementi) šajā teritoriālajā raksturojumā nav iekļauti. Atsevišķi ir parādītās arī pieminekļu vērtības grupas: valsts vai vietējas nozīmes piemineklis.

Ārpus NKMP saraksta esošie ainavas kultūrvēsturiskie elementi arī ir nozīmīga ainavas vērtības sastāvdaļa. Ainavā tie ir fiksējami kā vēsturiskās vietas (piem., sens apdzīvojums, sens apdzīvotais centrs) ar īpatnēju ainavas telpisko struktūru. Pielikumā Nr. 5 ir atspoguļota informācija par vēsturiski nozīmīgām vietām Ventspils novadā, piem., senajiem ciemiem, dzirnavām, muižu centriem u.c. Šīs vietas ir gan būtisks ainavas identitātes elements, gan arī nozīmīgs tūrisma resurss.

Kultūras pieminekļi ainavas plānošanas kontekstā ir iekļauti pamatojumā par īpaši augstvērtīgo ainavu telpu izdalīšanu (skat. 5. nodaļu) un tie ir raksturoti ainavu apvidu profilos (skat. 4. nodaļu).

⁵ Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, <https://mantojums.lv/lv/>

2. attēls. Ventspils novada kultūras mantojums – valsts un vietējas nozīmes kultūras pieminekļi.

3.4. Tūrisma objekti un rekreācijas infrastruktūra

Tūrisms un rekreācija – tā daudzveidīgās formās (skat. 3. attēlu) ir viena no mūsdienu nozīmīgām sabiedrības sociāli-ekonomiskām aktivitātēm, kas, līdzīgi kā viss iepriekšminētais, ir tieši saistīts ar ainavas potenciālu. Īpaša nozīme te ir ainavas kultūrvēsturiskajam un dabas resursam, kas nodrošina tūrisma un rekreācijas iespējas. Reģiona (un nacionāla) mēroga tūrisma un rekreācijas objekti – galamērķi – ir svarīgs

ainavas kvalitātes indikators, tie ir arī nosacījums multifunkcionālas ainavas veidošanā, apkārtnes ainavas sakopšanā. Šie objekti ir arī nozīmīgi sasaistē ar lokāla mēroga tūrisma maršrutu potenciālu.

Tūrisma un rekreācijas karte tika izveidota par pamatu ņemot VN mājaslapas informāciju – sadaļas tūrisms novadu mājaslapās⁶, papildinot tos ar vēl citiem nozīmīgiem ainavas elementiem, kas var būt potenciāli tūrisma objekti (piem., Ebreju kapi Priekšpiltēnē). Tūrisma un rekreācijas objekti tika klasificēti, balstoties uz to nozīmi ainavā un aktivitātēm vietās (skat. 8. pielikumu).

3. attēls. Ventpils novada tūrisma un rekreācijas elementu telpiskais izvietojums⁷.

⁶ <http://ventspilsnovads.lv/>

⁷ Tūrisma un rekreācijas elementu atšifrējums apkopots tabulā un ĢIS dokumentā pētījuma pielikumā.

4. Ainavu apvidi, to veidošanās un nozīmīgākie ainavas elementi

4.1. Ainavu apvidi

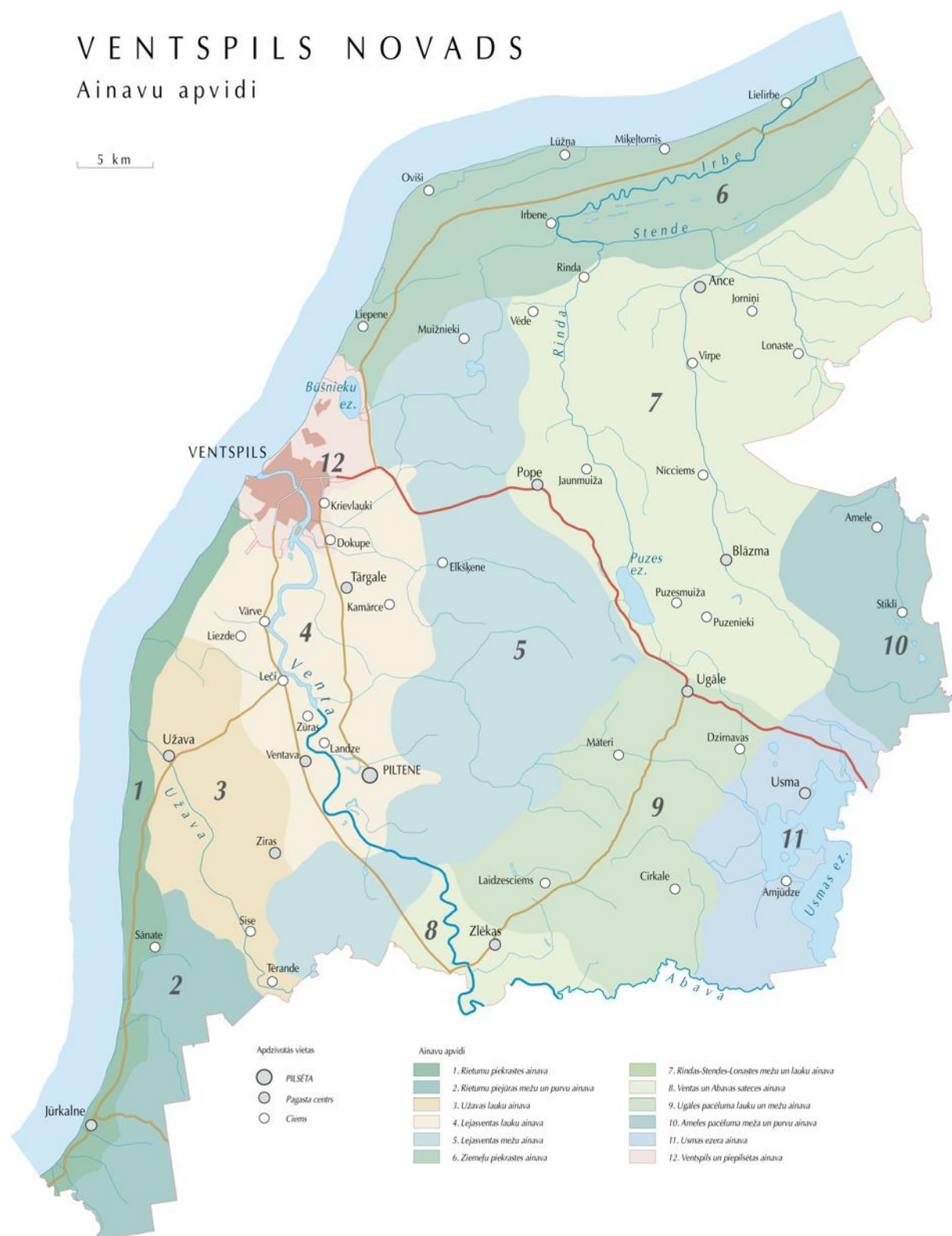
Ventspils novada ainavas raksturu un teritoriālo struktūru pamatā nosaka dabas veidotās telpiskās struktūras – lielāku un mazāku upju ielejas, nelieli pacēlumi līdzenuma reljefā, Piejūras zemienes smilšainie cilmieži un mitrzemju īpatsvars. Cilvēka darbības rezultātā dabiskā ainava daudzviet ir pārveidota – galvenokārt upju ielejās, gar jūras krastu un auglīgākajos reljefa pacēlumos. Šajos novietojumos mūsdienās koncentrējas lauksaimniecības un apdzīvoto vietu ainavas.

Ventspils novadā ir izdalāmi divi ainavu reģioni – Ventavas-Irves līdzenuma ainavu reģions (iekļaujas Piejūras ainavzemē, pēc K. Ramana klasifikācijas) un Kursas zemienes pacēlumu ainavu reģions (iekļaujas Piejūras un Ventaszemes ainavzemē). Gan Ventavas-Irves līdzenuma ainavu reģionā, gan Kursas zemienes pacēlumu ainavu reģionā ir izdalāmi seši ainavu apvidi (4. attēls). Ventspils novadā ir relatīvi liels mežainums, līdz ar to dominējošais ainavu tips ir mežu-lauku, mežu-purvu un mežu ainavas. Izņēmums ir Ventas lejteces agro-industriālā ainava, Užavas lauku ainava un novada teritorijai piekļaujošā urbanizētā Ventspils un tās piepilsētas ainava.

Novada ainavu raksturojums ir veikts subreģionālā (ainavu apvidu) mērogā. Turpmākos pētījumos, detalākai ainavu izpētei, apvidu ietvaros var izdalīt ainavu telpas (lokāls mērogs) – ainavas kvalitātes mērķu un rīcību to sasniegšanai identificēšanai.

Ventspils novada ainavu tipi (reģionālā mērogā)	Ainavu apvidi*
Ventavas-Irves līdzenuma ainavu reģions	
Urbanizēta ainava [1]	Ventpils un piepilsētas ainavas apvidus
Piejūras meža ainava [1]	Ziemeļu piekrastes ainavu apvidus
Piejūras mežu un lauku ainava [1]	Rietumu piekrastes ainavu apvidus
Piejūras mežu un purvu ainava [1]	Rietumu piejūras mežu un purvu ainavu apvidus
Lauku ainava [1]	Užavas lauku ainava
Agro-industriālā ainava [1]	Lejasventas lauku ainava
Kursas zemienes pacēlumu ainavu reģions	
Lauku-meža ainava [2]	Ugāles pacēluma lauku un meža, Ventas un Abavas sateces ainavu apvidus
Meža-lauku ainava [1]	Rindas-Stendes-Lonastes meža un lauku ainavas apvidus
Meža ainava [1]	Lejasventas meža ainavu apvidus
Meža un purvu ainava [1]	Ameles pacēluma meža un purvu ainavas apvidus
Ezera ainava [1]	Usmas ezera ainavu apvidus

* Ainavu apvidu nosaukumi ir maināmi, atbilstoši vietējo iedzīvotāju un citu ieinteresēto pušu vēlmēm.

4. attēls. Ventspils novada ainavu apvidi.

Lejasventas ainavu apvidus

Skats uz Ventas ieleju pie Vārves

Bij. Zūru muižas ēka (Ventas ielejā)

Vēja parka ainava pie Platenes

Pasiectes vējdzirnavas (foto: D. Kļaviņš)

Industriālas lauksaimniecības ainava
Ventas labajā krastā

Industriālas lauksaimniecības ainava Ventas
kreisajā krastā (pie Zūrām) (foto: D. Kļaviņš)

Iela Piltenē

Ebreju kapi Priekšpiltenē

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus pamatā atrodas Ventavas līdzenumā, tā mugurkaulu veido Ventas upe ar tās plašo palieni. Ziemeļos, tuvojoties Ventspilij, apvidus kļūst urbanizētāks, uz austrumiem tas diezgan krasi robežojas ar Lejasventas mežu ainavas apvidu. Uz rietumiem tam ir pakāpeniska, tomēr ainavā labi pamanāma robeža ar Užavas lejteces polderi. Ainavu apvidū iekļaujas Vārves, Ziru, Tārgales, Piltenes pagasti un Piltenes pilsēta. Ainavu veido dominējošās lauksaimniecības un dzīvesvietas funkcijas, nozīmīgas ir arī reģionālā transporta koridora ainavu telpa (Ventspils-Kuldīga), kā arī augstsprieguma elektrotīklu koridori.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Jau vēsturiski apvidus ir bijis salīdzinoši blīvi apdzīvots – 20. gs. sākuma ainavas telpiskā struktūra (ceļi, galvenie apdzīvojuma centri) ir saglabājušies līdz mūsdienām. Apdzīvojuma teritoriālais blīvums ir palielinājies līdz ar agrāro reformu (muiža sadalīšana un jaunsaimniecību veidošana). Muižu centri apvidū ir lokalizēti galvenokārt Ventas krastos. Ievērojamākais pārmaiņas ainavā ir fiksējamas 20. gs. vidū mitrzemju nosusināšanas rezultātā (ar vaļējo grāvju sistēmu ir meliorētas lielākā daļa apvidus mitrzemju). Apdzīvojuma centru – parasti bij. muižu centru, vēlāk kolhozu centru – izplešanās. Vēsturiski nozīmīgi centri 19. gs. – Piltene (Pilten). Nozīmīgākie ceļi – Ventspils-Kuldīga Ventas kreisajā krastā (atsevišķās vietās taisnoti posmi).
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Salīdzinot mūsdienu ainavas telpisko struktūru ar 1995. gada ortofotomateriāliem, teritorija ir saglabājusi gan lauku-mežu attiecību, gan maz mainījusies ir apdzīvojuma struktūra. Lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā ir mainījis lauku lielums – lauksaimniecības ainava vēl 30 gadus atpakaļ bija sadrumstalotāka. Agro-ainavās (pie Lečiem un Platenes) ir izvietoti nelieli vēja parki. Kopumā ainavas funkcijas ir relatīvi nemainīgas.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Kultūrvēsturiski nozīmīgākā ainavu telpa apvidū ir veidojusies ap Ventu (Ventas lejteces ielejas kultūrvēsturiskā ainava) – bij. muižu centri, vecsaimniecību un vēsturisko ciemu vietas. Lai arī ainava ir laika gaitā pārveidota (dažādu periodu uzslāņojumi 20. gs. laikā), tā satur dažādas kultūrvēsturiskās ainavas vērtības. Starp tām kā tūrisma vērtības ir Landzes mācītājmuiža un baznīca, Zūru muiža, Vārves muiža un Pasiēkstes vējdzirnavas. Nozīmīgi ir arī citi vēsturiskās ainavas elementi (piem., seno ceļu posmi, ciemi, alejas un parki, senās saimniecības). Īpaši vērtīga ir Piltenes senpilsētas ainavas telpa, kuru veido daudzslāņaina vēsturiskās pilsētvides ainava, senvēstures elementi. Starp apzinātām vērtībām ir minamas Piltenes pilsdrupas, baznīcas, ielu vēsturiskā struktūra un siluets. Augsts potenciāls nacionālā mērogā ir Piltenes ebreju kapu ainavai Priekšpiltēnē. Otra nozīmīga šī apvidus vērtība ir tā atklātā ainava – gan jau izsenis iekoptās lauksaimniecības zemes Ventas tuvumā, gan 20. gs. laikā meliorētās mitrzesmes. Ar šo šīs apvidus ir arī unikāls novada mērogā, kuru pamatā klāj meža zemes. Ainavas vizuālās vērtības te ir saistāmas gan ar atvērtiem skatiem, ko nodrošina lauksaimnieciskā darbība un dažādi ainavas enkurobjekti (baznīcu torņi, senās vējdzirnavas, saimniecību puduri, mežu puduri un koku joslas). Augstvērtīgi ainavu skati ir saistāmi ar Ventas upi. Mūsdienās nozīmīgi vizuālās ainavas elementi ir vēja parki (apvidū tie atrodas pie Lečiem un Platenes).
Problēmteritorijas/ riski	Lai arī ainava te veidojusies jau vēsturiski kā lauksaimniecībā intensīvi izmantota teritorija, tā ir mantojusi 20. gs. modernisma perioda ainavas iezīmes – masivizētu agro-ainavu, kur lielākie riski ir saistīti ar ūdeņu piesārņojumu lauksaimnieciskās darbības rezultātā. Lokālas problēmteritorijas: Grausti pašvaldības īpašumā Zūras 6, katlu māja Zūru ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, privātpašumi – Zūru muiža, Lūgšanu nams.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Atvērtā ainavas telpa ir vienlaikus gan vērtība, gan arī pārdomāti plānojama un attīstāma teritoriāla vienība. Šis ir viens no diviem VN ainavu apvidiem, kur būtu nepieciešams izstrādāt zaļās infrastruktūras plānojumu, lai veicinātu ilgtspējīgu ainavas veidošanos, daudzveidotu ainavu. Vērtība ir piešķirama dažādiem ainavas mazajiem elementiem (koku puduriem, alejām, atsevišķiem kokiem u.c.), vēsturiskā apdzīvojuma struktūrai, vēsturiskajiem centriem. Ainavu apvidū ir izdalāmas divas īpaši augstvērtīgas ainavu telpas, kuru tālāka attīstība ir plānojama ciešā saskarē ar to vērtībām. Ieteikums ir plānot/tiesiskot

Ventas lejteces ainavu telpu kā novada augstvērtīgas ainavas teritoriju un Piltenes kultūrvēsturisko ainavu kā novada augstvērtīgas kultūrvēsturiskās ainavas teritoriju. Agroindustriālais ainavas raksturs apvidū pieļauj dažādu industriālu būvju attīstību, veidojot ainavā vertikālus elementus, attīstot ainavas siluetu. Piem., apvidus periferiālajos novietojumos ir pieļaujama vēja parku uzstādīšana.

Vēlma būtu padziļināta pieejamības Ventai izpēte un inventarizācija no rekreācijas skatupunkta. Saistībā ar kultūras mantojuma datiem būtu ieteicams izveidot lokāla mērogu vēsturisko ainavu telpu zonas, kuras tālāk ir attīstāmas saskaņā ar vietas kultūrvēsturiskajām un vizuālajām vērtībām.

Užavas lejteces lauku ainavas apvidus

Užavas lejteces dabas parka atklātā
lauksaimniecības ainava

Užavas poldera ainava

Užava pie Elku liepas

Užavas poldera ainava

Novietojums /
robežas / sociālo
funkciju raksturs

Ainavu apvidus pamatā atrodas Ventavas līdzenumā, tā mugurkaulu veido Užavas lejtece ar tās plašo palieni. Apvidus ziemeļdaļā diezgan plašs meža masīvs (Veltiņu mežs), pārējā apvidus teritorijā – pārsvarā ekstensīvi izmantotas lauksaimniecības zemes, kas izveidotas bijušo mitrzemju vietā. Uz rietumiem apvidum ir robeža ar piekrastes mežu-lauku ainavas joslu, uz austrumiem tas pakāpeniski pāriet industriālāk apsaimniekotā Lejasventas lauku ainavas apvidū. Ainavu apvidū iekļaujas Vārves, Užavas un Zirū pagasts. Apdzīvojums apvidū ir koncentrēts – to ir veicinājuši mitrzemju apstākļi –, galvenie apdzīvoto vietu centri ir Zirās, Užava, Vendzava, Sise, Tērande. Ainavas veidošanos nosaka arī dabas aizsardzības intereses – Užavas zālajos ir dažādi aizsargājamie biotopi, daļu Užavas poldera veido Užavas lejteces dabas parks. Nozīmīga ir arī reģionālā transporta koridora ainavu telpa (Ventpils-Liepāja).

Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Vēsturiski apvidus ir bijis salīdzinoši blīvi apdzīvots – apdzīvojums ir koncentrējies sausākos novietojumos (relatīvos pacēlumos) apvidus Z daļā, pie Zirām un apvidus D daļā, kur Užava tek cauri nelielam pacēlumam. Zemākā Užavas palienes daļa bija slapjās pļavas – Dzērves pļavas, kur padomju periodā ir izveidots Užavas polderis. ir 20. gs. sākuma ainavas telpiskā struktūra (ceļi, galvenie apdzīvojuma centri) ir saglabājušies līdz mūsdienām. Apdzīvojuma teritoriālais blīvums ir palielinājies līdz ar agrāro reformu (muiža sadalīšana un jaunsaimniecību veidošana). Ievērojamākais pārmaiņas ainavā ir fiksējamas 20. gs. vidū mitrzemju nosusināšanas rezultātā, t.sk. Užavas poldera izbūve. Apdzīvojuma centru – parasti bij. muižu centru, vēlāk kolhozu centru – izplešanās. Vēsturiski nozīmīgi centri 19. gs. – Užava (Hassau). Lielākie apdzīvotie ciemi – Sise (7 sētas) un Dzirtnieku ciems (7 sētas).
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Salīdzinot mūsdienu ainavas telpisko struktūru ar 1995. gada ortofotomateriāliem, teritorija ir saglabājusi gan lauku-mežu attiecību, gan maz mainījusies ir apdzīvojuma struktūra. Lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā ir mainījies lauku lielums – lauksaimniecības ainava vēl 30 gadus atpakaļ bija sadrumstalotāka. Mežu teritorijās ir pieaudzis izcirtumu blīvums. Kopumā ainavas funkcijas ir relatīvi nemainīgas – lauksaimniecības, mežsaimniecība un apdzīvojums. Palielinājušās ir teritorijas dabas aizsardzības funkcijas.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Nozīmīga šī apvidus vērtība ir tā atklātā ainava – 20. gs. laikā meliorētās mitrzemes, putnu migrēšanai un ligzdošanai nozīmīgās vietas. Augstvērtīgi ainavu skati ir saistāmi ar Užavas upi. Kultūrvēsturiskā tūrisma vērtības ir vērtības ir saistītas ar Užavas baznīcām, nozīmīga ir arī kulta vieta – Elku liepa un Elku strauts (Užavas krastos). Savdabīgs kultūrainavas mantojums ir arī senais ciemu apdzīvojums, kas apvidū ir raksturīgs (Sises, Vendzavas, Dzirtnieku, Veltiņu, Lībciema ciemi).
Problēmteritorijas/ riski	Nozīmīgākā problēmteritorija no ainavas ilgstspējīgas apsaimniekošanas viedokļa ir Užavas polderis – masivizēta agro-ainava (mūsdienās lielākoties ekstensīvi izmantota), kur lielākie riski ir saistīti ar ūdeņu piesārņojumu lauksaimnieciskās darbības rezultātā. Lokālas problēmteritorijas: Ziru centrā bijušā kolhoza darbnīcas, fermas, veikals-privātīpašums. Užavas ciema centrā vecā pasta māja (privātīpašums).
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Poldera ainava ir agro-industriāls mantojums, kura uzturēšana mūsdienās ir sarežģīta gan no ekoloģiskā, gan ekonomiskā aspekta. Ilgtermiņa ainavas attīstības kontekstā ir vēlams veikt poldera izpēti un izstrādāt zonējumu, nosakot teritorijas, kas var tikt dabiskotas. Vieta piemērota pussavvaļas zālēdāju ganībām – kā atraktīvs ekotūrisma potenciāls. Apvidus savdabīga iezīme ir apdzīvojuma koncentrēšanās ciemos – vēlams saglabāt un attīstīt šo vēsturisko telpisko struktūru. Īpaša vērtība varētu būt arī poldera dambjiem, kurus var veidot un uzturēt iešanai un braukšanai ar velosipēdu (putnu vērošanai un citām rekreatīvām aktivitātēm). Potenciāls ir arī bijušā dzelzceļa uzbērumam, kuru ieteicams ir pielāgot kā velomaršrutu.

Lejasventas meža ainavu apvidus

Ceļa ainava meža masīvā (kreisajā pusē izcirtums) pirms Piltenes

Vēždūka – meža upītes ainava

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus līdzenā, 5-11 km platā joslā ieskauj Lejasventas lauku ainavu un Ventspili, uz austrumiem robežojoties ar Kursas zemienes pacēlumu ainavu reģionu. nelieliem pacēlumiem (Popes un Ugāles). Apvidus ainavu veido mežu pamatne ar nelieliem apdzīvojuma puduriem un mežvidu sētām. Ainavu apvidū iekļaujas Ziru, Tārgales, Piltenes, Ugāles un Popes pagasts. Ainavu veido galvenokārt mežsaimniecības funkcijas.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Lai gan apvidus jau vēsturiski ir bijis kā vienlaidus meža teritorija, tā novietojums (tranzīta josla starp aktīvi apdzīvotām teritorijām – Puzi, Ugāli, Popi, Zlēkām) ir radījis nosacījumus meža ainavas dažādošanai, apdzīvošanai un izmantošanai. Meža apvidus apdzīvojuma veidoja gan mežvidus sētas (izklaidus un blīvāk izkārtotas), gan mežsargu mājas. To telpiskais novietojums bija dažāds, liela daļa saimniecību bija izvietotas nelielo upīšu tuvumā (piem., Vēždūkas, Elkšķenes, Svētes, arī Ventas, kas šajā posmā ir ar šauru ieleju un stāviem krastiem). Blīvais mazo ceļu tīklojums, kas mūsdienās ir saglabājies vien atsevišķās vietās, bija pakārtots meža teritoriju dabiskajiem apstākļiem (piem., purvainām teritorijām, kas mūsdienās lielākoties ir nosusinātas).
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Mūsdienu (pēdējo apt. 30 gadu) pārmaiņu procesi ir saistīti ar meža zemju platību palielināšanos (t.sk., vēsturisko meža zemju paplašināšanos apvidus robežās), kas iekļauj arī bijušo nelielo lauksaimniecības zemju transformāciju meža zemēs. Otrs nozīmīgs pārmaiņu aspekts ir meža kailcirtes, kas apvidū veido ļoti fragmentētu meža un to izcirtumu ainavu (izņemot atsevišķas teritorijas ap Klāņu un Stāvu purvu, Platenes purvaini u.c. mitrzemēm).
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Kultūrvēsturiski nozīmīgākās ainavu telpas varētu būt saistītas ar seno mežu apsaimniekošanu, bij. mežsarga māju vietām, seno mežu nogabaliem. Apvidū kā nozīmīgākais vēsturiskais centrs ir bij. Zūru mežmuiža (mūsdienās Zūru mežniecība). Kā dabas tūrisma elementi apvidū ir apzināti divi dižakmeņi (Ķīvmeža un Vecumu). Nozīmīga ainavas vērtība ir Ventas mežainie krasti apvidus dienvidu daļā.
Problēmteritorijas/ riski	Nozīmīgākās problēmsituācijas no ainavas skatpunkta ir saistītas ar meža kailcirtēm un ainavu daudzveidības mazināšanos aizaugšanas (zemju pamešanas) procesa rezultātā (lai arī nelielās platībās). Riski ir saistīti arī ar lielo mežu masīvu fragmentēšanu ar mežsaimniecisko ceļu izbūvi (t.sk., plānoto ⁸) un vēsturisko meža ceļu ainavas zaudēšanu.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības un vēsturisko ainavas vērtību saglabāšanu – piem., aktualizējot meža nogabalu senos nosaukumus – Piltenes un Ventspils kroņa mežs, meža vēsturiskos elementus, t.sk., mazo meža ceļu ainavu rekreācijas vajadzībām).

⁸ Sadaļa Meža infrastruktūra, <https://www.lvmgeo.lv/kartes>

Rietumu piejūras mežu un purvu ainavu apvidus

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus ir daļa no Tosmares un Ventavas līdzenuma, kas veido mežaino piekrastes līdzenuma ainavu. Sārnates pusē apvidus ir purvains, to nosaka relatīvi zemāks novietojums vjl. un iezīmē Ancilus ezera krasta līnija. Jūrkalnes pusē apvidū dominē meži (t.sk., meža mitrzes) līdzenā reljefā, šāda ainava turpinās arī aiz Ventspils novada robežas. Ainavu veido galvenokārt mežsaimniecības funkcijas. Sārnates purvs un ezers ir dabas aizsargājamās teritorijas. Ainavu apvidū iekļaujas Jūrkalnes, Zirū un Užavas pagasts. Apvidū apdzīvojuma praktiski nav (atsevišķas viensētas).
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Vēsturiski (19./20. gs.) apvidus ir bijis mežains un purvains, taču daudz ar daudz lielāku apdzīvojuma īpatsvaru (apdzīvojums sarucis jau padomju periodā). Arī ainavas telpiskā struktūra ir bijusi daudzveidīgāka – mežvidu sētas, lauces, nelieli lauksaimniecības zemju pleķi, mitrzes, purvi, meži. Mežu meliorācijas rezultātā padomju periodā ir mazinājies nelielo purvāju īpatsvars, meža zemes ir kļuvušas homogēnākas.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Mūsdienu (pēdējo apt. 30 gadu) pārmaiņu procesi ir saistīti ar meža apsaimniekošanu – izcirtumu blīvuma pieaugumu.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Kultūrvēsturiski nozīmīgākās ainavu telpas varētu būt saistītas ar seno mežu apsaimniekošanu, bij. mežsarga māju vietām, seno mežu nogabaliem. Nozīmīga ainavas vērtība ir Sārnates purvs un ezers (dabas liegumi). Apvidū atrodas arī nacionālas nozīmes senvēstures vieta – Sārnates apmetne. Lai gan apvidū klāj mežs, ainaviski tas ir nozīmīgs – tas veido samērā šauru, bet būtisku meža joslu, braucot, piem., no Alsungas uz Jūrkalni (no līdzenuma uz stāvkrastu piekrasti).
Problēmteritorijas/ riski	Nozīmīgākās problēmsituācijas no ainavas skatpunkta ir saistītas ar meža kailcirtēm un ainavu daudzveidības mazināšanos aizaugšanas (zemju pamešanas) procesa rezultātā (lai arī nelielās platībās). Riski ir saistīti arī ar lielo mežu masīvu fragmentēšanu ar mežsaimniecisko ceļu izbūvi (t.sk., plānoto ⁹) un vēsturisko meža ceļu ainavas zaudēšanu.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veicināt meža teritoriju ainavēkoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības un vēsturisko ainavas vērtību saglabāšanu.

Ventas un Abavas sateces ainavu apvidus

Zlēku dzirnavas un dzirnavezers

Zlēku Pabērzkalns
(foto: D. Kļaviņš)

⁹ Sadaļa Meža infrastruktūra, <https://www.lvmgeo.lv/kartes>

Lagzdienes pilskalns

Ventas ainava pie Lagzdienes pilskalna

Augstvērtīga skatu ainava pie tilta pār Ventu

Zlēku ciema siluets ar baznīcu kā nozīmīgu ainavas enkurobjektu (foto: Zlēku pag. pārvalde)

Zlēku ciema siluets ar baznīcu kā nozīmīgu ainavas enkurobjektu (foto: Zlēku pag. pārvalde)
Zlēku muižas drupas (foto: Zlēku pag. pārvalde)

Zlēku ciema kopskats (foto: Zlēku pag. pārvalde)

Ventas loks (foto: Zlēku pag. pārvalde)

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus atrodas novada dienviddaļā, tas ir veidojies mežu ielokā ap Ventas ieleju, Abavas ieleju un Dzirnavupi. Uz ziemeļaustrumiem apvidus robežojas ar Ugāles pacēluma ainavu apvidu, ziemeļrietumos tas pakāpeniski pāriet līdzenajā Lejasventas meža ainavā. Ainavu apvidū iekļaujas Ziru un Zlēku pagastā. Ainavu veido vienlaidus meža masīvi un vienlaidus lauksaimniecības zemju areāls. Nozīmīgas ir arī dzīvesvietas funkcijas – Zlēku ciems, Pasilciems, kā arī izklaidus viensētas. Apvidu šķērso reģionālā transporta koridora ainavu telpa (Ventspils-Kuldīga), kā arī augstsprieguma elektrotīklu koridors.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Šis ir viens no vismazāk pārveidotiem ainavu reģioniem Ventspils novadā (salīdzinot ar 20. gs. sākumu) telpiskās struktūras aspektā. Mainījies ir ceļa izvietojums no Zlēkām pāri Ventai (t.sk., tilta izbūve), atsevišķos posmos ceļš Ventas kreisajā krastā ir iztaisnots, Ventas un Abavas palienēs ir veikti meliorācijas darbi. Zlēkas (Sehlek) 20. gs. sākumā ir bijis nozīmīgs centrs, ko veidoja gan Zlēku muižas centrs, gan mācītājmuiža, Zlēku ūdensdzirnavas un Mežmuiža. Apvidū, bez vecsaimniecībām, kas bija izvietotas galvenokārt Ventas tuvumā, ir bijis arī blīvi apdzīvots ciems – Pasilesciems (13 sētas) Ventas kreisajā krastā.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Ainavā ir saglabājusies lauku-mežu attiecību, apdzīvojuma struktūra struktūra ir maz mainījusies, neraugoties uz teritorijas nosacīti perifēriālo novietojumu. Lielākās izmaiņas ir novērojamas mežu teritorijās – fragmentācija izcirtumu rezultātā. Lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā vietām (it īpaši Ventas ielejā) ir palielinājis lauku lielums.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Kultūrvēsturiski nozīmīgākā ainavu telpa apvidū ir veidojusies Dzirnavupes ielejā, virknējot tādus savstarpēji saistītus vēsturiskās ainavas elementus kā Zlēku dzirnavas, Mežmuižu, skolu, mācītājmuižu un baznīcu, Zlēku muižu un dažas vecsaimniecības, kā arī Plostkrogu Ventas krastā. 20. gs. reformu laikā šī ainava ir stipri pārveidota (t.sk., no Zlēku muižas palikušas vien drupas, tā ir nodedzināta 2. pas. kara beigās), tomēr šie elementi mūsdienu ainavā veido joprojām nozīmīgu vēsturiskās ainavas un tās kultūrvēsturisko vērtību kopumu. Īpaši kultūrvēsturiski nozīmīgs un vienlīdz arī vizuāli iespaidīgs ainavas elements ir Zlēku dzirnavas, kuram ir arī nacionālas nozīmes asociatīvās vērtības (filmas “Vella kalpi vella dzirnavās” uzņemšanas vieta). Kultūrvēsturiskās ainavas kvalitātes papildina vietas novietojums upes ielejā, kā arī Dzirnavupes daudzveidīgie posmi un dažādi citi ainavas elementi – parks, kapi, dīķis, alejas u.c. Papildus šīm minētajām vērtībām Zlēku kultūrvēsturiskajā ainavā ir arī t.s. “tumšā tūrisma” vietas – Zlēku tragēdijas upuru masu kapi Karātavkalnā. Otra nozīmīga ainavas telpa ir saistāma ar Ventas ielejas posmu – tās vairāk ir ainavas vizuālās jeb skatu vērtības, kas jo īpaši izcilas ir skatu vietās pie (uz) tilta pār Ventu un pie Lagzdienes pilskalna, kur ceļš pienāk tuvu Ventai un ir atvērts skats uz upi. Taču arī šajā ainavas telpā ir interesantas vēsturiskās ainavas vērtības, kā, piemēram, Pasilesciems (13 sētas 20. gs. sākumā), vecsaimniecības Ventas krastos, pārceltuves vieta. Būtiska dabas ainavas vērtība ir Abavas ielejai novadā – jo īpaši, Abavas stāvkrastiem starp Lējēju un Zariņu mājām (Muižarāju un Sildruvu klintis). Savdabīga vērtība (neapzinātais kultūras mantojums) ir abpus Abavas krastiem dziļi mežā esošās nelielās kapsētas.
Problēmteritorijas/ riski	Ainavu apvidus ir salīdzinoši neliels, taču sevī ietver dažādas ainavas vērtības, kuru uzturēšana ir veicama veidā, kurā šīs vērtības ir izceltas un atbilstoši apsaimniekotas. Tās ir, piemēram, Zlēku muižas komplekss kā kultūrvēsturiska vērtība, Ventas loki kā dabas un vizuālā vērtība. Kopumā Zlēkas ir īpaši vērtīgs kultūrvēsturisks areāls, kur būtiska ir vēsturisko slāņu saskaņotība, izvairīšanās no vizuālā piesārņojuma – degradētām padomju lauksaimniecības ēkām un vietām. Apvidū ir vērtīgas upju ainavas, tomēr to pieejamība dažādu apstākļu dēļ ir apgrūtināta.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veikt Zlēku kultūrvēsturiskās telpas detaļu izpēti un inventarizāciju, sagatavojot informatīvu bukletu. Ieteikums ir plānot/tiesiskot Zlēku kultūrvēsturisko ainavu kā novada augstvērtīgas kultūrvēsturiskās ainavas teritoriju un Abavas senielejas ainavu kā augstvērtīgu dabas un rekreācijas ainavas teritoriju.

Veikt lokāla mēroga izpēti un rīcību plānu par skatu vietu atvēršanu īpašajās ainavu telpās – Zlēku kultūrvēsturiskā ainavā un Abavas senielejas ainavā.

Izvērtēt un veicināt sadarbības iespējas ar zemju īpašniekiem par publisku piekļuvi pie Ventas un Abavas.

Rietumu piekrastes ainavu apvidus

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus stiepjas no Ventspils uz dienvidiem gar jūras krastu līdz pat novada robežai. Apvidus robežas ir izvilktas aptuveni 1-3 km platumā no jūras krasta, ņemot vērā vietas sasaisti ar jūru, ceļu tīklojumu, teritorijas fiziogeogrāfisko raksturu (reljefs, nogulumu, veģetācija) un dabas aizsardzības teritorijām. Uz austrumiem apvidus robežojas ar Lejasventas ainavu apvidu, robežas vietām ir krasas (mainās zemes lietojuma veids), vietām konceptuālas (šķērso ainavu apvidus vienojošus zemes lietojuma veidus). Ainavu apvidū iekļaujas Vārves, Užavas un Jūrkalnes pagasts. Ainavu apvidus ir ģeomorfoloģiski daudzveidīgs, tas nosaka arī atšķirīgās ainavu telpas – vienlaidus meža masīvi (kāpu izplatības areālos) mijas ar lauksaimniecības zemju ainavu telpām. Apvidū būtiskākās ir ainavas kā dzīvesvietas, tūrisma un rekreācijas, kā arī dabas aizsardzības funkcijas. Nozīmīgākie apdzīvojuma centri ir Jūrkalne un Sārnate apvidus dienviddaļā. Apvidu šķērso mūsdienās nozīmīga reģionālā transporta koridora ainavu telpa (Ventspils-Liepāja).
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Ainavas veidošanos te ir noteicis galvenokārt jūras tuvums un piekrasti veidojošie nogulumieži. Kāpu teritorijās ar smilšainiem cilmiežiem jau izsenis ir bijis mežs (vai arī tās ir apmežotas, lai novērstu kāpu staigāšanu), savukārt uz mālainiem un zemkopībai piemērotiem cilmiežiem ir veidojies apdzīvojums un ir iekoptas lauksaimniecības zemes. Apvidus apdzīvojuma vēsturiskās telpiskās struktūras ir cieši saistītas ar šo nogulumu izvietojumu. Īpaši unikāla vēsturiska vērtība ir vēsturisko muižu vietām, kas ir izvietojušās tuvu jūras krastam (Labraga, Pilsberģes muiža) un kas ir raksturīgs tikai šim stāvkrastu reģionam (parasti muižu centri jūras piekrastē atradās tālāk no krasta). Vēsturiskās kartes (1920. gadi) uzrāda lineāras formas apdzīvojuma struktūru gar ceļu, kas stiepjas paralēli jūrai, ar atsevišķiem apdzīvojuma centriem – piem., Sārnati un Jūrkalni. Salīdzinoši blīvs apdzīvojums vēsturiski ir bijis uz dienvidiem no Sārnates. Dabas aspektu ziņā šis ir mazpārveidots ainavu reģions, taču kultūrainavas skatījumā ainavu apvidus teritorija ir bijusi pakļauta krasām pārmaiņām 20. gs. gaitā. To veicināja gan Labraga un Pilsberģes muižu sadalīšana un nelielu jaunsaimniecību izveidošana, gan daļēji slēgtās militārās zonas izveide padomju periodā, kas ir atstājuši nospiedumus mūsdienu ainavā. Nozīmīgi vēsturiskie centri apvidū ir bijuši Fēliksberga, Sārnate, arī Labrags kā muižas centrs. Fēliksbergā 19. gs. otrajā pusē tika izveidota jūrskola.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Būtiskākie ainavas pārmaiņu procesi ir saistīti ar ainavas funkciju maiņu un ainavas rekreatīvo vērtību celšanos. Tā rezultātā lauksaimniecības zemes daudzviet tiek ekstensīvi izmantotas vai arī aizaug, pieaug vasaras māju, kempingu, viesu māju un u.c. tūrisma naktsmītņu īpatsvars, Otrs būtisks ainavas veidolu ietekmējošs aspekts ir saistīts dabas aizsardzības interesēm. Dabas un cilvēka darbības rezultātā (t.sk., daļēji slēgtās militārās zonas ietekmē 20. gs. otrā pusē) apvidum ir raksturīgs blīvs aizsargājamo biotopu īpatsvars, lielu daļu teritorijas klāj dabas liegums Užava, kas nosaka ainavas apsaimniekošanu un pārvaldību.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Gandrīz visa apvidus teritorija ir uzskatāma par īpašu nozīmīgu ainavu telpu apvidu ne tikai novada, bet arī nacionālā mērogā, ne tikai jūras klātbūtnes, bet arī dažādu citu savdabīgu iezīmju dēļ. Apvidus ietvaros var izdalīt Užavas mežaino kāpu ainavas telpu un Jūrkalnes-Sārnates stāvkrastu ainavas telpu. Stāvkrastu ainava, kas stiepjas pāri novada robežai vēl tālāk uz dienvidiem, ir unikāla visas Latvijas mērogā. Tās galvenais elements ir stāvie krasti un tam pieguļošās faktiski plakanā reljefā iekoptās lauksaimniecības zemes (šobrīd gan to lauksaimnieciskā funkcija ir mazinājusies). Īpaši raksturīgi tam piedod dziļās upju ielejas – Rīva, Ēnava, Muižupīte Jūrkalnes apkārtnē. Stāvkrastu ainavai vēsturiski ir raksturīgas muižu vietas jūras krastā (Labraga, Fēliksbergas muižas), taču to elementi (t.sk., muižas ēkas) šajā stāvkrastu posmā ir zuduši, saglabājoties tikai atsevišķiem muižas centra struktūras elementiem. Šajā ainavu telpā ir virkne nacionālas nozīmes asociatīvo ainavas vērtību – nozīmīgi notikumi, kas ir saistīti ar konkrētu ainavu, piem., Piemiņas zīme latviešu bēgļiem uz Zviedriju, Jūrscolas piemiņas vieta. Kopumā visa piekraste ir piemiņas vieta 20. gs. notikumiem un pārmaiņām daļēji slēgtās militārās zonas izveidē.

	Užavas mežaino kāpu ainavas telpas galvenā vērtība ir to daudzveidīgie jūrmalas biotopi, it īpaši pelēko kāpu biotopi. Šīs dabas vērtības kopumā veido daudzveidīgu un vizuāli pievilcīgu ainavu, kas ir būtisks rekreācijas resurss. Ainavas skatījumā telpas vērtības ir gan pludmale, gan atklātās kāpas, Užavas grīva (ar gājēju tiltu), kultūrvēsturiski nozīmīgais ainavas enkurobjekts – Užavas bāka.
Problēmteritorijas/ riski	Apvidū ir divi nozīmīgākie riski saistībā ar ainavu – zemju aizaugšana (pamestas lauksaimniecības zemes stāvkrastu ainavā) un potenciālā tūrisma slodze. “Land–Sea–Act” projekta izvērtējums (2020¹⁰) rāda, ka pludmales apmeklētības intensitāte ir zema (mazapmeklēta), tikai atsevišķās publiskās pieejas vietās (Labrags, Jūrkalne, Užavas ieteka, Cirpstenes piekraste) tā ir vidēja. Pie Labraga, Užavas ietekas un Cirpstenes apmeklējumam ir tendence palielināties. Otrs risks ir saistīts ar atvērto skatu mazināšanos zemju aizaugšanas rezultātā stāvkrastu ainavas telpā. Īpaši aktuāls šis aspekts ir vietās, kuru lauksaimniecības zemes robežojas ar stāvkrastu un no ceļa ir saskatāma jūra. Užavas piekrastes ainavā savukārt kāpu masīvu aizaugšana (dabiska apmežošanās) ar priedi apdraud pelēkās kāpas/smiltāja ainavas vērtības (tās tika mākslīgi uzturētas atvērtas). Cirpstenes piekrastē ir vērojama ieviesto sugu (papeles, ceriņu) ekspansija. Būtisks jautājums no ainavas un tās vēstures viedokļa ir padomju militārais mantojums dažādu artefaktu formā (ēkas, ceļi u.tml.), kas daudzviet ir kā degradēts elements. Nozīmīgs risks piekrastes ainavai ir vēja parku būvniecība jūrā – tas ietekmēs jūras vizuālo veidolu, ainavas skatus, kas stāvkrastu ainavas, arī Užavas dabas parka teritorijā ir augstvērtīgi (potenciāli izdalāmi kā nacionālas nozīmes augstvērtīgas ainavas). Rīvas upē pie Rīvas koka tilta šobrīd notiek vēsturiskā ūdensdzirnavu dambja pārveides darbi, lai iekārtotu ceļu nārstojošām zivīm. Te risks ir saistīts kultūras mantojuma (t.sk., nozīmīgas tūrisma un rekreācijas vietas) zaudēšanu. Lokālas problēmteritorijas: Bijušā kolhoza putnu fermas, padomju laiku armijas bāzes (robežsargu bāze, raķešu bāze).
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veikt vizuāli augstvērtīgās Jūrkalnes-Sārnates ainavas telpas detālu izpēti un inventarizāciju, sagatavojot informatīvu bukletu, standus. Ieteikums ir plānot/tiesiskot Jūrkalnes-Sārnates ainavu kā novada vizuāli augstvērtīgas ainavas teritoriju. Veicināt vēsturiskās ainavas telpiskās struktūras saglabāšanos (atvērtās lauku ainavas, vēsturiskie meža puduri, apdzīvojuma centri). Apbūvi plānot atbilstoši Piekrastes apbūves vadlīnijām¹¹. Būtu veicams pētījums par vasaras māju veidošanos piekrastē, lai novērtētu riskus, kas saistāmi ar “elitāras” ainavas veidošanos un sezonālo apdzīvojumu (t.sk., tā ietekmi uz dzīvestelpu). Veikt augstvērtīgās Užavas piekrastes un mežaino kāpu ainavas telpas detālu izpēti un inventarizāciju, sagatavojot informatīvu bukletu, standus. Ieteikums ir plānot/tiesiskot Užavas piekrastes un mežaino kāpu kā novada augstvērtīgas dabas ainavas teritoriju. Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības. Aktualizēt meža kultūrvēsturiskās vērtības, militāro mantojumu. Priekšlikums Rīvas upes koka tilta, ūdensdzirnavu dambi un uzpludinājumu, kā arī bijušās kartona fabrikas mūra paliekas iekļaut novada nozīmes kultūras mantojuma sarakstā kā industriālo mantojumu, lai saglabātu kultūrvēsturiskā mantojuma vērtības.

¹⁰ <https://varam.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=0a7bab7ca0e549eda75786ea06ce4867>

¹¹ https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2018/11/1346158097_Apbuve_vadlinijas_4.08.2011.pdf

Ziemeļu piekrastes ainavu apvidus

Piekrastes ainava Liepenē

Vēsturiskā ciema ēka un bāka Mīķeltornī

Irbes ietekas ainava

Piekrastes meža ainava

Tilts pār Irbi un ceļa ainava Ziemeļu
piekrastē

Ovišu plašā liedaga ainava

Irbenes radioantenas

Pamestā padomju armijas pilsētina "Zvaigznīte"
Irbenē

Dižpurva ainava (foto: Tārgales pag. pārvalde)

Čikstele (foto: Tārgales pag. pārvalde)

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus stiepjas no Ventspils uz ziemeļiem gar jūras krastu līdz pat novada robežai. Apvidus faktiski lielā mērā iekļaujas Irves līdzenumā, kuru pamatā veido ar mežu noaudzis kangaru-vigu (paralēlo kāpu) reljefs. Uz kangariem gk. Ir sausi priežu meži, vigās (starpvaļņu ieplakās) – purvi. Būtisks apvidus dabas elements un ainavas veidotājs ir jūras piekraste (pludmale) un Irbes upe, kas tek paralēli piekrastei līdz apt. pie Lielirbes ietek jūrā. Uz dienvidiem apvidum ir diezgan krasa robeža ar Rindas-Stendes-Lonastes mežu un lauku ainavu apvidus, ko veido gan izmaiņas apdzīvoju struktūrā, gan dabas apstākļos. Apvidus ir skraji apdzīvots – galvenie apdzīvojuma centri koncentrējas piekrastes ciemos – Ovišos, Liepenē, Miķeltornī, Lūžņā un Lielirbē. Ainavu apvidū iekļaujas Tārgales un Ances pagasts. Apvidu šķērso nozīmīgs tūrisma maršruts – autoceļš Ventspils-Kolka.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Ainavas veidošanos te ir noteicis jūras tuvums un teritorijas veidošanās pēcdeduslaikmetā posmā (jūras attīstības stadijas – apvidus iekšzemes robeža sakrīt gan ar Litorīnas jūras, gan vietām Ancilus ezera krasta līniju). Smilšainie cilmiežu un saposmota kangaru-vigu reljefs ir noteikuši, ka teritorija jau izsenis ir mežaina. Šādā situācijā apdzīvojums nereti koncentrējas ciemos, šajā ainavu apvidū tie ir zvejnieku ciemi (Jaunciems, Lielirbe, Miķelbāka (14 sētas), Lūžņa, Oviši (10 sētas), Jaunupe, Liepene – 20. gs. sākuma blīvāk apdzīvotās vietas jūras krasta tuvumā). Mazliet tālāk no krasta ir arī salīdzinoši lielais Akmeņdziru ciems (16 sētas 20. gs. sāk.), atsevišķas viensētas (t.sk., mežsargu mājas) izkaisītas meža teritorijās starp ciemiem. Nozīmīgi centri – Miķelbāka (Pissen) un Oviši (abās atrodas bākas, Miķeltornī arī baznīca). Ainavas vēsturiskās veidošanās īpatnības nosaka fakts, ka agrārās reformas laikā te ir saglabājis ciemu apdzīvojums (apdzīvojuma blīvums nav pieaudzis uz muižu zemju rēķina) un izveidota militārā zona padomju periodā. Šie dabas un sociāli-politiskie aspekti noteica šī ainavu apvidus skrajā apdzīvojuma dabas vērtību saglabāšanos, kas mūsdienās ir uzskatāms par nozīmīgu un pārdomāti attīstāmu vērtību. Līdz pat 2. pas. karam apvidū bija tikai lokālas nozīmes ceļi, savukārt būtisks satiksmes elements apvidū ir bijusi dzelzceļa līnija no Ventspils līdz Mazirbei (Stendes-Ventspils lauku dzelzceļa līnija), kas pastāvēja līdz 1960. gadiem. Mazbānīša izveide būtiski ietekmēja ainavu, jo pastiprināja meža ciršanu.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Būtiskākie ainavas pārmaiņu procesi ir saistīti ar ainavas funkciju maiņu un ainavas rekreatīvo vērtību celšanos. Atsevišķās vietās, īpaši Liepenē un Miķeltornī, veidojas lokāli rekreācijas centri (kempingi, viesu mājas). Apvidū nozīmīga loma ainavas funkcijām un to attīstībai ir dabas aizsardzības interesēm. Lielākā daļa teritorijas atrodas dabas liegumā Oviši un Ances purvi un meži, ir blīvs aizsargājamo biotopu teritoriālais pārklājums, kas nosaka ainavas apsaimniekošanu un pārvaldību. Tāpat dažādus teritorijas ierobežojumus nosaka Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla.
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Gandrīz visa apvidus teritorija ir uzskatāma par īpašu nozīmīgu ainavu telpu apvidū ne tikai novada, bet arī nacionālā mērogā, ne tikai jūras klātbūtnes, bet arī dažādu citu savdabīgu iezīmju dēļ. No kultūrvēsturiskā skatupunkta to veido līvu kultūras mantojums, iezīmējot to kā etnogrāfisku lībiešu zvejniekciemu ainavu (te noteikti būtisks ir salīdzinoši mazpārveidotais ainavas raksturs). Īpaša ainavas vērtība ir arī piekrastes ciemu telpiskā struktūra – izklaidus sētas (daļa no tām atjaunotas) faktiski

	meža telpā. Kultūrvēsturiska un tūrisma vērtība ir Ovišu un Miķeļtorņa bākām, Miķeļtorņa baznīcai, kroga un vecās skolas ēkām. Kā vēsturiska 20. gs. liecība ir arī dažādi militārā mantojuma elementi, kas ir būtiski piekrastes ainavas veidošanās stāstam. Nozīmīgākie no tiem ir Irbenes radioantenas (viens no slepenākajiem padomju militārajiem objektiem) un pamestā padomju armijas pilsētiņa "Zvaigznīte". Tomēr apvidus ainavas būtiskākās vērtības veido tieši dabas elementi – jūra, plašais un daudzveidīgais lieldags, kāpu reljefs, priežu meži, Irbes upe ar tās ieteku jūrā, Ances Dižpurva krusteniskās kāpas. Šīs dabas vērtības kopumā veido daudzveidīgu un vizuāli pievilcīgu ainavu, kas ir būtisks rekreācijas resurss.
Problēmteritorijas/ riski	Apvidus lielākā vērtība ir ainava, kura satur unikālas nacionālas nozīmes dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, vienlaikus saglabājoties relatīvi neskarta, mazpārveidota. Tā ir ainava, kurā ir attīstāms ekotūrisms, ļoti pārdomāti izvērtējot vietas, kurās ainavas rekreatīvās funkcijas ir intensificējamās. Šobrīd apmeklētāju noslodze ir zema līdz vidēja (pie Irbes ietekas, Liepenē un Miķeļtorņī), visās publiski pieejamās vietās tai ir tendence samazināties¹², izņemot Lūžņu, kur tā pieaug. Stihiskā un nepārdomātā rekreācijas ainavas veidošanā risks ir saistīts ar ainavas sākotnējo vērtību zaudēšanu, tāpēc būtiski ir to attīstīt iesaistot dažādas ieinteresētās puses, lai tiktu saglabātas vietas vērtības, t.sk., vietu un ainavas vizuālā identitāte. Šobrīd haotiska vizuālā ainava ir, piemēram, iebraucot Liepenē (ceļu krustojumā). Būtisks jautājums no ainavas un tās vēstures viedokļa ir padomju militārais mantojums dažādu artefaktu formā (ēkas, ceļi u.tml.), kas daudzviet ir savdabīgs un interesants, taču vienlaikus arī degradēts un bīstams elements. Pie tādiem pieder arī padomju armijas pilsētiņa Irbenē (savā ziņā unikāla vieta Latvijas mērogā).
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Ieteikums ir plānot/tiesiskot Liepenes-Jaunupes piekrastes ainavu kā novada vizuāli augstvērtīgas ainavas teritoriju, Libiešu krasta ainavu un Ances kangaru-vīgu meža ainavu kā augstvērtīgas novada dabas ainavu teritorijas. Apzināt Popes muižas vēsturiskās telpiskās struktūras (saimnieciskos (pusmuižu) un reliģiskos centrus, vecsaimniecību, krogu un ceļu izvietojumu u.tml.)¹³ un to mūsdienu funkcijas, stāvokli, izmantošanas potenciālu. Piekrastes ciemos veicināt vēsturiskās ainavas telpiskās struktūras saglabāšanos. Apbūvi plānot atbilstoši Piekrastes apbūves vadlīnijām¹⁴. Būtu veicams pētījums par vasaras māju veidošanos piekrastē, lai novērtētu riskus, kas saistāmi ar sezonālo apdzīvojumu (t.sk., tā ietekmi uz dzīvestelpu). Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības. Aktualizēt meža kultūrvēsturiskās vērtības, militāro mantojumu. Piekrastes garumā būtu attīstāms vienots veloceļu tīkls, izmantojot esošo infrastruktūru, piemēram, bijušā dzelzceļa posmus vai vēsturiskos piekrastes ceļus. Pie iebraukšanas piejūras ciemos būtu vēlami dažādi ārtelpas labiekārtojuma elementi ar informatīvām zīmēm, stendiem u.c. (tādi ir, piemēram, Miķeļtorņī, Ovišos).

¹² <https://varam.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=0a7bab7ca0e549eda75786ea06ce4867>

¹³ Šādu pētījumu, piemēram, par Dundagas muižu ir veikusi Māra Abaja, https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/5282/discover?filtertype=author&filter_relational_operator=equals&filter=Abaja%2C+M%C4%81ra

¹⁴ https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2018/11/1346158097_Apbuve_vadlinijas_4.08.2011.pdf

Rindas-Stendes-Lonastes mežu un lauku ainavu apvidus

Augstvērtīga skatu ainava
Stendes ielejā

Puzes ezera ainava

Popes muižas parka ainava ar Medību pili

Puzes baznīcas ainava

Lauku ainava pie Vēdes (fonā vēja turbīnas)

Viecītes ciema ainava

Novietojums /
robežas / sociālo
funkciju raksturs

Ainavu apvidus atrodas līdzenumā, kuru daudzveido Popes un Puzes pacēlumi, kā arī Dundagas pacēlums, un caurauž Rindas, Stendes un Lonastes upju ielejas. Tieši šajos dabas elementos notiek aktīvākā cilvēka darbība – izveidoti apdzīvojuma centri un iekoptas lauksaimniecības zemes. Pārējai teritorijai ir izteikti mežsaimnieciskas funkcijas sociāli-ekonomiskās funkcijas. Apvidus robežojas ar citiem mežainiem apvidiem, tāpēc tā robežas ir izvilktas pamatojoties uz ģeomorfoloģiskām atšķirībām, līdzībām ainavas telpiskā struktūrā un vietu savstarpējām saiknēm. Ainavu apvidū iekļaujas Popes, Ances, Puzes, Usmas un Ugāles pagasti. Apvidu šķērso reģionālas nozīmes transporta tīkls, kā arī augstsprieguma elektrotīklu koridori.

Vēsturiskās
ainavas

Jau vēsturiski apvidus ir bijis mežains, saimniekošanas centri ir atradušies toreizējo muižu centros (Ance, Pope, Puze), bet vecsaimniecības galvenokārt upju ielejās

veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	(Rindas, Stendes). Tomēr salīdzinoši daudz vecsaimniecību bija izkaisītas mežā, it īpaši apvidus ziemeļdaļā, meža masīvos starp Rindu, Stendi un Lonasti. Laika gaitā mežvidus izklaidus apdzīvojums ir mazinājies, veidojot nelielus apdzīvojuma centrus meža masīvos. Apdzīvojuma teritoriālais blīvums ir palielinājies līdz ar agrāro reformu (muiža sadalīšana un jaunsaimniecību veidošana). Savukārt marginalizācijas rezultātā tas padomju gados ir mazinājies, it īpaši perifēriajos novietojumos. Ievērojamākais pārmaiņas ainavā ir fiksējamas 20. gs. vidū mitrzemju nosusināšanas rezultātā (ar valējo grāvju sistēmu ir meliorētas lielākā daļa apvidus mitrzemju gan mežos, gan upju palienēs). Vēsturiski nozīmīgākie centri 19. gs. – Pope (Popen), Puze (Pussen). Būtiska nozīme senāk ir bijusi Angermindei (Rindai), kur atradās Kurzemes bīskapa vasaļa pils (apt. 13.-18. gs.).
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Apvidus teritorija pēdējās desmitgadēs ir maz mainījusies – meža un lauku teritoriālais īpatsvars un to robežas faktiski nav mainījušās. Nozīmīgākās pārmaiņas ir saistāmas ar ir meža kailcirtēm. Uz dienvidiem no Vēdes Rindas upes tuvumā esošās lauksaimniecības zemēs ir izveidots neliels vēja parks (4 elektrostacijas). Būtiskas pārmaiņas ainavā rada grants ieguves karjeri (Vēdes, pie Puzes, uz D no Popes).
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Mežainajā ainavu apvidū iezīmējas īpaši nozīmīgas vērtīgo ainavu “salas” (Baltijas Ledus ezera “sensalas”). Vispirms tās ir divas muižu ainavas – Popes muiža, kas ir arī nacionālo Latvijas Ainavu dārgumu sarakstā Kurzemes reģionā, un Puzes muiža, kopā ar Puzenieku muižu. Abas šīs ainavas veido muižu centra vēsturiskās struktūras, ietverot gan pašu muiža kunga ēkas kompleksu (īpaši vērtīga ir Popes muiža šajā skatījumā), gan muižu parku, alejas, baznīcu, kapus u.c. Popes muižas ainavas telpā ir arī nozīmīgs vēsturiskais slāņojums – blakus muižas centram atrodas Popes pilskalns. Kopumā ainavu telpās ir augsta ainavas vēsturiskuma kvalitāte. Abu ainavas telpu īpatnēja raksturiezīme apvidū ir to atrašanās līdzenuma pacēlums (attieciņi Popes un Puzes pacēlums). Šis novietojums vairo arī ainavas vizuālās kvalitātes – skatu vietas, ainavas pārskatāmību. Apvidus ziemeļdaļā ir atsevišķas kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas – Rinda ar baznīcu un mācītājmuižu, Angermindes pilsdrupas, Vēdes muižas un Ances muižas bij. centri. Apdzīvotās vietas telpiskās struktūras ziņā interesanta ir Blāzmas ciema ainava, kas reprezentē kolhoza ciematu veidošanos (potenciāli interesanta arī kā tūrisma apskates objekts). Sena ciema ainava joprojām ir vērojama Vīcītēs (Vīcīšos, pie Stendes). Kultūrvēsturiski vērtīgas ir Popes akmeņu kalvas. Ainavas skata vērtības apvidū ir upju ielejās, īpaši vērtīgas un pieejamas tās ir tiltu šķērsojumu vietās (piem., pār Engure upi pie Puzes ez., pār Rindu pie Jaunmuižas, Uplejām, Rindā, pār Lonasti Silciemā u.c.), Augstvērtīga skatu vieta ir pie Stendes upes pie Dojāniem (Blāzmas virzienā), kur paveras tāls un gleznains skats uz Stendes upi un tās ieleju. Vizuāli interesanti mežainajā ainavā iezīmējas arī vēja parks uz D no Vēdes (īpaši, kad salīdzinošie zemie rotoru ir redzami tālumā virs meža līnijas). Apvidus īpaša dabas ainavas vērtība ir Puzes ezers.
Problēmteritorijas/ riski	Apvidus dabas apstākļu, novietojuma un vēsturiskās cilvēka darbības rezultātā apvidū pamatā ir meža ainava, kurā ap specifiskiem ģeogrāfiskiem objektiem ir izveidojušās atklātas, apdzīvotas ainavas. Šī telpiskā struktūra pati par sevi ir būtiska vērtība, kas ir saglabājama un attīstāma. Tās drauds ir lauksaimniecības marginalizācijas un depopulācijas process, it īpaši apvidus perifēriajos novietojumos. (Lielākā daļā teritorijas iedz. blīvums pēdējos 20 gados ir sarucis vai palicis nemainīgs.¹⁵) Nemot vērā apvidu šķērsojošo elektrolīniju infrastruktūru, apvidū ir sagaidāma interese par vēja parku attīstību. Vēja parki ir attīstāmi neietekmējot kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavu telpas (Popes un Puzes kultūrvēsturiskās ainavu telpas) un izvērtējot vizuālo ainavas kvalitāšu saglabāšanos (it īpaši upju ielejās). Ainavas vērtību zaudējuma risks ir saistīts arī ar karjeru teritoriju paplašināšanu.

¹⁵ <https://geo.stat.gov.lv/stage2/>

	Apvidus īpašā ainavu telpa – Puzes ezers ar apkārtni – ir noslēgta telpa (meža ieskauda, vāji pieejama no publiskās pieejamības viedokļa). Riski ir saistīti arī ar lielo mežu masīvu fragmentēšanu ar mežsaimniecisko ceļu izbūvi (t.sk., plānoto¹⁶) un vēsturisko meža ceļu ainavas zaudēšanu. Lokālas problēmteritorijas: Dandzītes – pamestās un sagruvušās fermas, neapkopts lauks; Viecišu pusmuižas ēka un ferma; Puzenieku muiža; Putnu fermas Jorņiņos; Ances krejotava, cūku fermas Ancē.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veikt Popes un Puzes kultūrvēsturiskās telpas detālu izpēti un inventarizāciju, sagatavojot informatīvu bukletu. Ieteikums ir plānot/tiesiskot Popes un Puzes kultūrvēsturiskās ainavas kā novada augstvērtīgas kultūrvēsturiskās ainavas teritorijas. Tāpat arī tiesiskot Puzes ezera dabas ainavu kā īpašo ainavu telpu. Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības. Aktualizēt meža kultūrvēsturiskās vērtības (piem., mazo meža ceļu tīklojumu un tā izmantošanu rekreācijai). Ierīkojot jaunus karjerus vai paplašinot vecos, izvērtējami būtu vietas ainavisko vērtību (kultūrvēsturisko, vizuālo, rekreācijas) ieguvumi un/vai zaudējumi.

Ugāles pacēluma lauku un mežu ainavu apvidus

Ugāles ainava no Rīgas-Ventspils šosejas

Ugāles baznīcas ainava

Māteru ciema atvērtā lauku ainava

Ainava pacēlumā
pie Cirkales

¹⁶ Sadaļa Meža infrastruktūra, <https://www.lvmgeo.lv/kartes>

Kultūrvēsturiska ainava Dzirnāvās

Ugāles ūdensdzirnavas

Ugāles muiža (foto: D. Klaviņš)

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ainavu apvidus atrodas pacēlumā, te atrodas arī augstākās vietas Ventspils novadā – pie Ameļciema un Cirkales (attiecīgi 72 un 63 m vjl.). Teritorija kopumā ir mežaina ar vairākiem lauksaimniecības un apdzīvoto vietu puduriem. Nozīmīgākais ir Ugāles ciems, kas atrodas pie valsts nozīmes transporta koridora (Rīga-Ventspils šoseja un dzelzceļš). Apvidus robežas nav krasas, tās iezīmē galvenokārt reljefa formas, upju sateces baseinu robežas. Ainavu apvidū iekļaujas Zlēku, Usmas un Ugāles pagasti. Apvidu šķērso reģionālas nozīmes autoceļš Ugāle-Zlēkas.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Vēsturiski ainava apvidū ir bijusi atvērtāka – to sekmēja daudzās mitrzes ar plašas zālāju teritorijas, kuras nu ir apmežojušās. Galvenie apdzīvotuma un sociālās dzīves centri – Ugāle (muiža, baznīca), Ugāles mācītājmuiža. Apvidū vēl 20. gs. sākumā bija relatīvi blīvs viensētu tīklojums (izkaisītas faktiski visā teritorijā), tas līdz mūsdienām ir sarucis, t.sk., veidojot blīvi apdzīvotus centrus. Apvidus D daļā bija blīvi apdzīvots ciems – Laidzesciems (8 sētas). Viskrasāk ir mainījusies Ugāle – no muižas centra par blīvi apdzīvotu lauku ciematu padomju periodā (kā kolhoza centrs).
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Apvidus teritorija pēdējās desmitgadēs ir maz mainījusies – meža un lauku teritoriālais īpatsvars un to robežas lielās līnijās ir saglabājušās, kaut daudzviet mežainajās apvidus daļās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (t.sk., ap mājām) ir aizvilkušās ar mežu. Nozīmīgākās pārmaiņas ir saistāmas ar izcirtumu pieaugumu, arī lauksaimniecības zemēs ir pieaugusi lauku masivizācija (palielināties lauku lielums).
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Apvidu šķērso vēsturiskais reģionālas nozīmes ceļš, kas savienoja Dundagu, Puzes muižu, Ugāli, Pilteni, Zlēkas, Talsus. Gar šiem ceļiem ir arī izvietojušās nozīmīgākās ainavas kultūrvēsturisko elementu vērtības – Ugāles muižas centrs un baznīca, Ugāles dzirnavas ir redzamākās no tām. Īpaši ir pieminamas Ugāles ūdensdzirnavas un to apkārtnē, kurā vizuāli ir saglabāties vēsturiskās ainavas veidols. Savukārt Ugāles

	ainavu veido izteikts laika slāņojums, kas ir saglabājis kultūrvēstures elementu vietu, veidojot pievilcīgu vēsturiskā un modernisma ainavas kopskatu (piem., skats uz daudzdzīvokļu apbūvi no alejas gar šoseju). Meža ainavā īpaši vērtīgas ir atklātās vietas – vēsturiski izveidotās lauksaimniecības zemes, kur parasti dominē izklaidus apdzīvojums. Viena no vērtīgākajām ainavām šajā ziņā ir Māteru lauku ainava – plaši un atvērti skati uz laukiem un viensētām (t.sk., paaugstināta reljefa efekts). Līdzīgas vizuālās skatu ainavas vērtības ir arī Cirkales ciema apkārtnē (viena no augstākām vietām vjl. Ventspils novadā). Nozīmīga ir Engures ielejas ainavu telpa ar tās dabas, rekreācijas un kultūrvēsturiskajām vērtībām (t.sk., Ugāles ūdensdzirnavām).
Problēmteritorijas/ riski	Būtiskākie riski apvidū ir saistāmi ar marginalizācijas un depopulācijas procesiem, kā rezultātā pieaug meža zemju īpatsvars. Tomēr lielākā daļā apvidus teritorijas iedz. blīvums pēdējos 20 gados ir palicis nemainīgs, samazinoties vienīgi Ugāles tuvumā¹⁷. Intensīva mežu kailcirte savukārt ir saistīta ar meža ainavas fragmentāciju. Riski ir saistīti arī ar lielo mežu masīvu fragmentēšanu ar mežsaimniecisko ceļu izbūvi (t.sk., plānoto ¹⁸) un vēsturisko meža ceļu ainavas zaudēšanu. Apvidū ir īpašas kultūrvēsturiskas vietas, kuru ainavas un arhitektoniskās vērtības ir vērts uzturēt, attīstīt un aktualizēt – Ugāles muiža un Ugāles ūdensdzirnavas. Degradētās vietas, mainoties politiski-sociālajiem režīmiem – bijušais Ugāles centrs pie vilcienu stacijas, bijušās drenu cauruļu rūpnīcas „Usma” teritorija, Cirkales ferma, vecās kaltes.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Saglabāt vizuāli atvērtās ainavas (Māteros, Cirkalē). Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības, aktualizējot un saglabājot meža kultūrvēsturiskās vērtības.

Ameles pacēluma mežu un purvu ainavu apvidus

¹⁷ <https://geo.stat.gov.lv/stage2/>

¹⁸ Sadaļa Meža infrastruktūra, <https://www.lvmgeo.lv/kartes>

Dižieres (Pils) ezera ainava

Aleja Stiklos

Novietojums / robežas / sociālo funkciju raksturs	Ameles pacēluma ainavu apvidus atrodas novada perifērijā, tas turpinās Dundagas novadā. Apvidus ir daļa no Ugāles līdzenuma, kur tā zemākajās vietās atrodas meži un purvi. Savukārt augstākajās vietās (Ameles pacēlumā) un Vecieres ielejā – lauksaimniecības zemju puduri. Apvidū ir rets ceļu tīklojums, to šķērso reģionālas nozīmes ceļš, kas savieno Ventspils šoseju ar Dundagu un Ameli ar Stikliem – ap to ir izvietojušās lielākā daļa apvidus apdzīvojuma elementu (viensētas, Stiklu un Ameles ciems). Apvidus dienviddaļa (t.sk., Stendes mežainā apkārtnē) ir pilnībā neapdzīvota. Bez mežsaimniecības un lauksaimniecības funkcijām teritorijā ir būtiskas arī dabas aizsardzības funkcijas – gandrīz puse teritorijas ir aizsargājami biotopi, lielu daļu apvidus aizņem dabas liegums Stiklu purvi. Ainavu apvidū iekļaujas Puzes un Usmas pagasts.
Vēsturiskās ainavas veidošanās iezīmes (19.-20. gs.)	Vēsturiski apvidus veidojies dabas apstākļos, kur dominē mitrzesmes – apvidū pieci lieli purvi (Vasenieku, Dižpurvs, Pumpuru, Vanagu, Dūmiņu), kuru izvietojums lielā mērā nosaka apdzīvojuma izvietojumu un blīvumu apvidū. 20. gs. 20.-30. gados apdzīvojuma centri ir Ameļu muiža, Līcnieku ciems un Annahites stikla fabrika (Stiklos). Pārējā teritorijā apdzīvojums ir skrajš, tas koncentrējas ap ceļiem (lielākā daļa šo mājvietu (t.sk., mežsargu māju) līdz mūsdienām nav saglabājušās). Padomju periodā ir attīstīts Stiklu ciems, meliorētas lauksaimniecības zemes, nelieli mežvidu lauki apmežojušies.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Ainava apvidū pēdējās desmitgadēs ir maz mainījusies – meža un lauku teritoriālais īpatsvars un to robežas lielās līnijās ir saglabājušās, Nozīmīgākās pārmaiņas ir saistāmas ar izcirtumu pieaugumu (izņemot dabas lieguma teritoriju), arī lauksaimniecības zemēs ir pieaugusi lauku masivizācija (palielināties lauku lielums).
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Apvidus ainavas vērtības mūsdienās veido purvu ainavas, īpaši, Stiklu purvs ar apmeklētājiem pieejamām laipām. Kā kultūrvēsturiski nozīmīga ainava ir Ameļu ciems (bij. Ameļu muiža), kas ir iezīmēta 1833. Karte von Kurland (LNNB). Ameļu lauku ainava ir arī vizuāli iespaidīga reljefa pacēluma dēļ. Savdabīgs kultūrvēsturiskais mantojums un ainava ir Stiklos – Stiklu ezeri un 19. gs. izveidotā stiklu fabrika (t.sk., Annahites medību pils – fabrikas pārvaldnieka ēka). Kopumā apvidū ainava ir mežaina un galvenās vērtības te saistāmas ar dabas elementiem.
Problēmteritorijas/ riski	Nozīmīgākās problēmsituācijas no ainavas skatpunkta ir saistītas ar meža kailcirtēm un ainavu daudzveidības mazināšanos aizaugšanas (zemju pamešanas) procesa rezultātā (lai arī nelielās platībās).
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Saglabāt vizuāli atvērtās ainavas. Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības. Aktualizēt meža un purvu kultūrvēsturiskās vērtības.

Usmas ezera ainavu apvidus

Usmas Elkraga dabas taka

Skats uz Usmas ez. no jahtu piestātnes

Usmas kapi

Usmas baznīca

Moricsalas siluets (foto: D. Kļaviņš)

Novietojums /
robežas / sociālo
funkciju raksturs

Ainavu apvidus atrodas Ugāles līdzenumā, pazeminājumā starp Ugāles pacēlumu un Spāres paugurmasīvu. Apvidus galvenā elements ir Usmas ezers, kas nosaka arī ainavas telpisko struktūru un funkcijas tā apkārtnē. Apvidū dominē meži, lauksaimniecības zemes ir iekoptas nelielās platībās gk. Usmas ez. Rietumu pusē. Te koncentrējas arī apdzīvojuma centri (lielākais no tiem ir Usmas ciems ezera krastā, Amjūdze ezera D daļā un Zaļaisciems pie Engures iztekas). Teritorijā ir būtiskas rekreācijas funkcijas, kas saistītas ar gan ar aktīvo atpūtu pie un uz ūdeņiem, gan ar dabas vērošanu.

Apvidus robežas nav krasas, tās iezīmē galvenokārt reljefa formas, upju sateces baseinu robežas, kā arī vietu savstarpējās saiknes ar ezeru. Ainavu apvidū iekļaujas galvenokārt Usmas pagasts (nelielas teritorijas aizņem arī Ugāles pagasts). Apvidu šķērso valsts nozīmes transporta koridors (Rīga-Ventspils šoseja un dzelzceļš).

Vēsturiskās
ainavas
veidošanās
iezīmes

19. gs. / 20. gs. mijā apvidus teritorija ir skraji apdzīvota, vecsaimniecības koncentrējās Usmas ezera (un Tirukšu ez.) piekrastes tuvumā. Pārējā teritorijā meži un purvainas (īpaši apvidus D daļā). Galvenie cilvēka darbības aktivitāšu centri – Usmas muiža un Grīnhofas muiža (tagad Zaļais ciems). Pie Viskūžu salas, Amjūdzupes,

(19.-20. gs.)	atradās arī nelieli ciemi – Vilskalni un Dižrimnieki (tagad Amjūdzes ciems). Apdzīvojuma blīvums 20. gs. pirmajā pusē ir pieaudzis bij. muižu teritorijās, veidojot jaunsaimniecības. Padomju periodā ir attīstīts Usmas ciems. Lielākie lauksaimniecības zemju areāli ir meliorēti.
Mūsdienu pārmaiņu procesi	Apvidus teritorija pēdējās desmitgadēs ir maz mainījusies – meža un lauku teritoriālais īpatsvars un to robežas lielās līnijās ir saglabājušās, atsevišķās vietās bij. (nemeliorētās) lauksaimniecības zemes ir aizaugušas – visbiežāk saistībā ar māju pamešanu periferiālos novietojumos. Nozīmīgākās pārmaiņas ir saistāmas ar izcirtumu pieaugumu (izņemot purvaino apvidus D daļu), arī lauksaimniecības zemēs ir pieaugusi lauku masivizācija (palielinājies lauku lielums). Lielākās izmaiņas ir saistāmas ar Usmas ez. piekrastes daļu – izveidotas rekreācijas vietas, laivu piestātnes un ceļi. Pieaudzis rekreācijas (kempingu vietu īpatsvars, t.sk., arī ap Tirukšu ez.).
Ainavas vērtības / nozīmīgi elementi	Ainavas nozīmīgākā vērtība ir Usmas ezers ar tā salām – gan kā aizsargājama dabas vērtība (Moricsalas rezervāts, dabas liegums “Viskūžu sala”), rekreācijas resurss, augstvērtīga skatu ainava, kultūrvēsturiska vērtība (ezera līču un ragu vietvārdi, Moricsalas stāsts, Usmas muiža un piekrastes vecsaimniecību un ciemu apdzīvojumus). Moricsalas dabas rezervāts ir vecākā dabas aizsardzības teritorija Latvijā, kas tam piešķir arī kultūrvēsturisku vērtību. Īpaši ir izceļama ainava, kas ezera krastā veidojas pie Usmas Tautas nama – te vietas kultūrvēsturiskās, dabas, rekreācijas un skatu vērtības ir saskaņoti integrētas, nodrošinot to pieejamību (t.sk., informācijas ziņā).
Problēmteritorijas/ riski	Usmas ezers kā rekreācijas un vizuālās ainavas baudīšanas vērtība ir saistīts tiešā veidā ar pieejamību un redzamību. Te ainavas veidošanas problemātika ir saistāma ar publiski pieejamām skatu vietām, taku attīstību (tūrisma un rekreācijas sabalansēšanu ar vietējo iedzīvotāju vajadzībām). Pārējā apvidus teritorijā problēmsituācijas no ainavas skatpunkta ir saistītas ar meža kailcirtēm un potenciālo ainavu daudzveidības mazināšanos aizaugšanas (zemju pamešanas) procesa rezultātā.
Rekomendācijas tālākai ainavas veidošanai	Veicināt meža teritoriju ainavekoloģisko plānošanu (sadarbībā ar LVM), ņemot vērā rekreācijas vajadzības. Veikt augstvērtīgās Usmas ezera dabas ainavu telpas detaļu izpēti un inventarizāciju, sagatavojot informatīvu bukletu. Ieteikums ir plānot/tiesiskot Usmas ezera dabas ainavu kā īpašo ainavu telpu. Ieteicama būtu skatu torņa izbūve.

4.2. Ainavu vizuālās vērtības un rekomendācijas to saglabāšanai un attīstīšanai

Ventspils novadā vizuālās ainavas vērtības ir cieši saistītas ar dažādiem ūdens objektiem – ezeriem, upēm, jūru. Novadā ir nacionālas nozīmes jūras piekrastes ainavas, kuras vērtības ir ne tikai jūra un tās horizonts, bet arī dažādie krasti, pludmales, kāpu reljefs, kāpu meži.

Piekrastes ainavas vērtības ir saistāmas arī ar tai pieguļošajiem ceļiem, kuri iet paralēli krastam lielākā vai mazākā attālumā no jūras. Šie ceļi šķērso dažādas ainavas, kas visas veido īpašu piekrastes ainavas daudzveidības vērtību – gan priežu kāpu mežu ainavas ar līkumotiem ceļiem, gan līdzenuma priežu mežus ar taisniem ceļiem, gan lauku, seno viensētu un jauno savrupmāju ainavas stāvkraustu posmā.

Īpaši vērtīgas ainavas vizuālās vērtības ir saistītas ar novada upēm un ezeriem. Mežainajā novada ainavā tās izceļas kā upes vai ezeru un to piekrastes ainavas, kur koncentrējas arī novada kultūrvēsturiskās vērtības – tās ir Usmas, Ventas, Rindas, Užavas un Stendes ainavas.

Vizuālās vērtības novadā ir saistāmas arī ar atklātajām ainavām – lauksaimnieciski apgūtām teritorijām. Plašu un atvērtu skatu ainavas ir ap Ventu un Užavu, bijušo mitrzemju teritorijās. Užavas atvērtā ainava ir salīdzinoši viendabīga, ar labi saskatāmu dažādu lineāri konfigurēto meliorācijas elementu klātbūtni (dambji, grāvji un ar tiem saistītais apaugums). Ja Užavas lejteces atvērtā ainava ir ekstensīvas lauksaimniecības ainava, kuras vizuālās vērtības papildina sezonāli migrējošie putnu bari, tad Ventas lejteces atvērtā ainava ir ar citu raksturu – agroindustriāla, papildīta ar viensētām, dažādiem ainavas

mazajiem elementiem. Šajā ainavā ir izvietotas arī vēja elektrostacijas (sabiedrībā pretrunīgi vērtēti vizuālās ainavas elementi), kam dažādos skatuleņķos un attālumos ir atšķirīga ietekme uz ainavas vizuālajām vērtībām. Piemēram, no liela attāluma, tie būtiski daudzveido pie agroindustriālās ainavas horizontu.

Šīs abas atvērtās ainavas ir būtiska VN ainavas vērtība, kuru būtu ieteicams saglabāt atvērtu un pārdomāti attīstīt dažādus jaunus industriālos objektus to ietvaros (rekomendācijas attiecībā uz ainavas attīstību un plānošanu saistībā ar Ventas lejteces ainavu telpu ir sniegtas 5. nodaļā).

5. attēls. Ventspils novada ainavu vizuālās vērtības.

Rindas un Stendes upju ielejas vizuālās vērtības ir saistāmas gan ar atvērtajiem posmiem, kur ir upes un tās mežaino krastu redzamība no ceļa, kā arī pašas upes ainava laivošanai iespējamās vietās (īpaši, Rindas upē). Izcilas skatu vērtības ir pie Stendes upes (uz Z no Blāzmas), kur reljefa kritums un atvērtā ainava nodrošina augstvērtīgu ainavas skatu perspektīvu.

Visbeidzot, ainavas vizuālās un skatu vērtības ir saistāmas ar Kursas zemienes pacēlumiem – Popes, Puzes un Ugāles pacēlumiem, kuros ir izveidojušās meža ieskaudas atvērtās ainavas. Popes un Puzes atvērtās ainavas vienlaikus ir arī kultūrvēsturiski augstvērtīgas, to vizuālās vērtības raksturo gan saimniecību, gan muižu centru kultūrainava. Vizuāli izteiksmīgas lauku ainavas ir arī Māteros, pie Blāzmas, Cirkalē un Amelē.

Ainavas skatu punkti novadā ir salīdzinoši maz. To nosaka novada reljefs (skat. 2. pielikumu) – līdzenuma ainava ar nedaudziem pacēlumiem, no kuriem paveras augstvērtīgi skati, kā arī pieejamība, ceļu infrastruktūra (4. pielikums). Šobrīd šādi skatu punkti, kuri ir vairāk vai mazāk speciāli veidoti, ir publiski pieejās vietas vizuāli augstvērtīgās ainavās: Jūrkalnē un pie Muižupītes ietekas, pie tilta pār Ventu pie Zlēkām, pie Lagzdīnes pilskalna, Stiklu purvā (Vasenieku dabas taka), pie Stendes upes, pie Usmas Elkragā, Irbei pie Kolkas ceļa, Užavas gājēju tilts u.c.

Rekomendācijas vizuālo ainavu kvalitāšu saglabāšanai un attīstīšanai

I – Rekomendācijas saistībā ar industriālu objektu attīstīšanu un ainavas vērtību saglabāšanu

- Veidojot pārmaiņas teritorijās, kuras ir iezīmētas kā vizuāli vērtīgas ainavas, ir jāizvērtē pārmaiņu ietekme uz ainavas vizuālajām vērtībām. Jāpiezīmē, ka dažādi industriāli objekti (t.sk., vēja parki) atsevišķos gadījumos var arī stiprināt un daudzveidot ainavas vizuālās vērtības. Tomēr ir izvērtējama atsevišķu, sevišķi vērtīgu un tālu skatu saglabāšana (skat. 5. att. skatu punktus un perspektīvas). Piemēram, skats no Popes pacēluma uz ziemeļiem pār bij. Pops muižas lielajiem mežu masīviem, skats uz ziemeļaustrumiem, kurā plašajos meža masīvos izceļas Rindas un Dundagas baznīcu torņi, skats uz austrumiem – uz Ventspils pilsētu.
- Izstrādājot ietekmes uz ainavu novērtējumu vēja parku telpiskā novietojuma ietvaros, veikt ainavas vizuālās ietekmes 3D modelēšanu (kombinējot reljefa (DEM¹⁹), apauguma un ēku (DSM) un aerofoto materiālus), kā arī vietējo iedzīvotāju attieksmes noskaidrošanu un izvērtējumu.
- Neattīstīt vēja parkus Ventspils novada īpaši augstvērtīgajās ainavās (skat. 5. nodaļu) un to tuvumā, ietekmējot gan skatu perspektīvas no tām, gan augstvērtīgo ainavu siluetu (izmantojot 3D modelēšanu).
- Par piemērotām teritorijām vēja parku attīstībai var uzskatīt vietas²⁰:
 - kur jau atrodas dominējoši industriālie objekti, piemēram ostas, augsti skursteņi, gaisvadu pārvades līniju stabi. Ventspils novadā tās ir teritorijas ap Kurzemes loka energoinfrastruktūru (ārpus īpaši augstvērtīgām ainavām). Esošo vēja parku teritorijās, palielinot turbīnu blīvumu iespēju robežās;
 - lauksaimniecības zemju masīvos (agro-industriālās ainavās). Ventspils novadā šādas iespējas lokalizēt vēja parkus ir Lejasventas lauku ainavu apvidū (tā, lai netiktu ietekmētas apvidus īpaši augstvērtīgās ainavas), Užavas lauku ainavas apvidū (īpaši, Užavas poldera teritorijā).
- Izstrādāt pētījumu par vēja parkiem piemērotām vietām Ventspils novadā no ietekmes uz ainavu perspektīvas, atsevišķu uzmanību pievēršot atkrastes vēja parku izveidei ārpus izteiktas vizuālās ietekmes no jūras krasta.

¹⁹ DEM – Digital Elevation Model (reljefa modelis), DSM – Digital Surface Model (virsmas modelis).

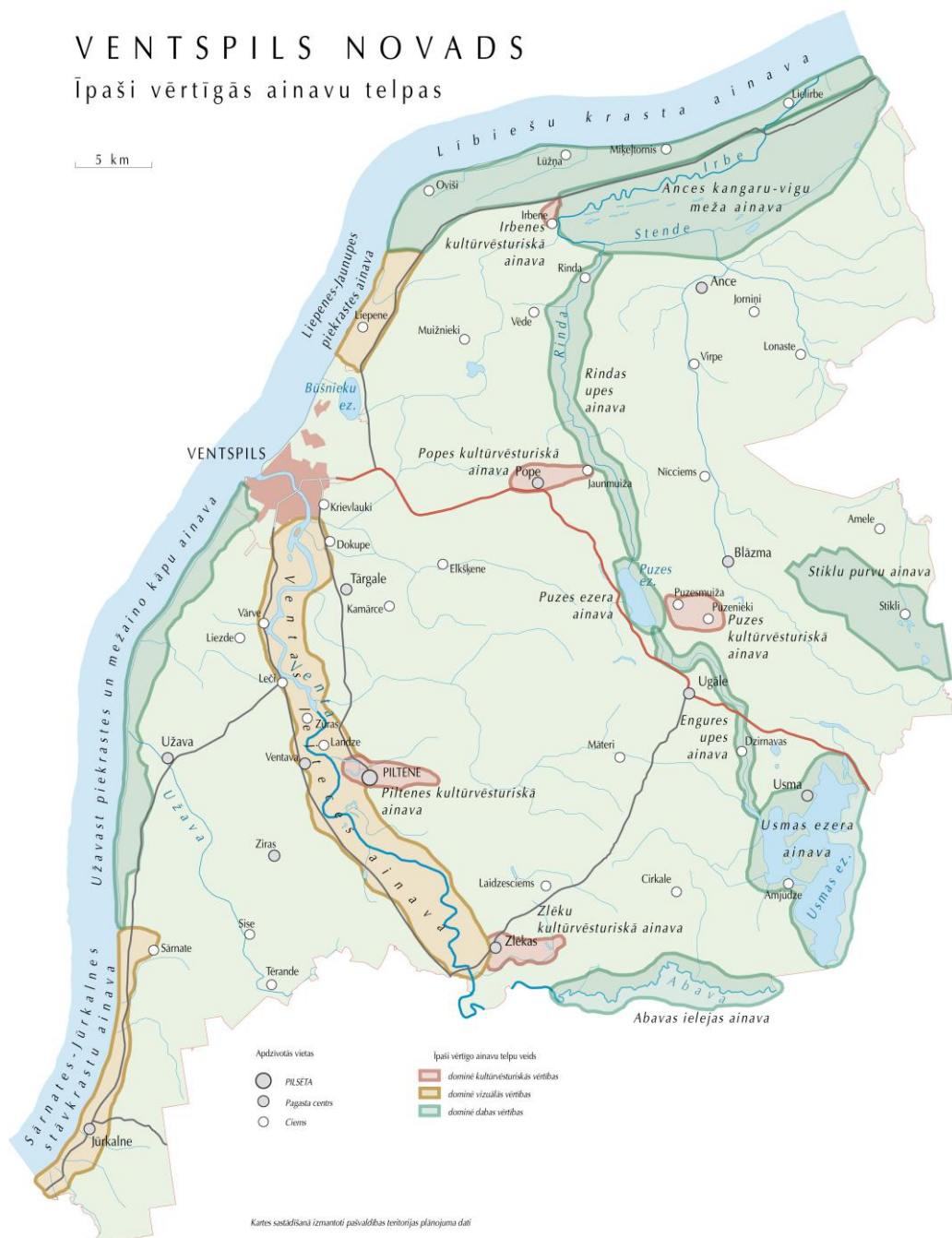
²⁰ <http://www.vpvb.gov.lv/data/files/others/Atskaite.pdf>

II – Rekomendācijas saistībā ar ainavas vizuālo vērtību saglabāšanu un attīstīšanu, pieejamības veicināšanu

- Veidot skatu vietas saistībā ar dažādiem tūrisma un velo maršrutiem.
- Apsvērt iespēju izveidot skatu torņus vietās līdzenuma ainavas baudīšanai (piem., Užavas lejteces ainavā, pie Ventas, pie Usmas ezera).
- Upju ieleju ainavās izvērtēt esošo un potenciālo skatu vietās skatu aizaugumu ar mazvērtīgiem kokiem un rīcības to apsaimniekošanai tā, lai tiktu veicināta augstvērtīgu skatu ainavu atvēršana.
- Ierobežot mežu izciršanu gar ainaviski nozīmīgiem ceļiem (atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa vismaz 30-50 m platumā).
- Užavas poldera dambjus iekārtot kā pastaigu un velo takas.

5. Īpaši augstvērtīgās ainavu telpas un priekšlikumi to attīstībai un plānošanai

Īpaši augstvērtīgās ainavu telpas tika izdalītas balstoties uz vairākiem aspektiem – vietu kultūrvēsturisko elementu (t.sk., NKMP kultūras mantojuma objektu) blīvumu, ar ainavas baudīšanu (vizuālo, rekreatīvo) saistītu dabas elementu novietojumu, apzinātām ainavas vērtībām nacionālā un lokālā mērogā (Ainavas dārgumi, Kultūras kanons, novada plānošanas dokumenti), tūrisma apskates objektiem (VN mājaslapa).

6. attēls. Ventspils novada īpaši vērtīgās ainavu telpas

Īpaši augstvērtīgās ainavu telpas tika izdalītas trīs kategorijās (6. attēls):

- **dominē kultūrvēsturiskās vērtības:** ainavas telpā koncentrējas novada mērogā nozīmīgas kultūrvēsturiskās vērtības (piem., bij. muižu centru ēkas, baznīcas, ceļu struktūra, alejas), tās veido vēsturiski vienotu telpisku vienību, nav spēcīgi pārveidota ainavas vēsturiskā telpiskā struktūra. Papildus ainavas telpā ir gan vizuālās vērtības (piem., skati, siluets), gan sastopami augstvērtīgi dabas elementi (piem., ainavas telpa atrodas upes ielejā).
- **dominē vizuālās vērtības:** ainavas telpā ir izcilas vizuālās un skatu vērtības, galvenokārt saistītas ar dabas elementiem (jūra, jūras krasti, upes krasti un loki, upes plūdums, līdzenas un atvērtas ainavas, skati no reljefa paaugstinājumiem), kuras papildina dažādi ainavas enkurobjekti (baznīcu smailes, tilti, bākas) un silueti (apdzīvojums, mežu joslas). Ainavas telpā ir arī augstvērtīgas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.
- **dominē dabas vērtības:** ainavas telpā koncentrējas aizsargājamās dabas vērtības, kuras ir pieejamas rekreācijai, vizuālai baudīšanai. Ainavas telpā ir arī augstvērtīgas vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības.

5.1. Kultūrvēsturiski augstvērtīgās ainavu telpas

Zlēku kultūrvēsturiskā ainava atrodas Ventas un Abavas sateces ainavu apvidū. Tā izvietojas Dzirnavupes ielejā, ar salīdzinoši stāviem krastiem un gravām. Ainavu telpas nozīmīgākie elementi ir Zlēku dzirnavas un dzirnavezers, Zlēku muižas kompleksa ēkas, Zlēku baznīca un mācītājmuiža. Taču to piepilda arī citi vēsturiski elementi – Zlēku skola, Mežmuiža, muižas parks, ozolu aleja; vēstures piemiņas un notikumu vietas – Karātavkalns ar tam piegulošo Traģēdijas upuru piemiņas vietu. NKMP kultūras mantojuma sarakstā atrodas trīs valsts nozīmes pieminekļi – Zlēku Karātavu kalns (pilskalns), Zlēku pilskalns – kulta vieta un Zlēku luterāņu baznīca. Nozīmīga asociatīvā vērtība ir Zlēku ūdensdzirnavām, 1972. gadā te ir uzņemta filma „Vella kalpi Vella dzirnavās” (rež. A. Leimanis). VN teritorijas plānojumā (2016) Zlēku dzirnavas ar dzirnavdīķi ir noteiktas kā ainaviski vērtīga teritorija TIN5.

Kopumā šajā ainavu telpā ir koncentrēties liels skaits vēsturiski augstvērtīgu ainavas elementu, veidojot salīdzinoši saskaņotu laika slāņu ainavu, kuru būtu vēlams tālāk uzturēt un veidot stiprinot šīs vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu (taku izveidi, piem., sasaistē ar Abavas krastiem, Ventu), iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt augstāko prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju TIN5 teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmēts Zlēku ainavas siluets un skatu perspektīvas no tās;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas kultūrvēsturiskajām vērtībām un to telpisko struktūru.

Popes kultūrvēsturiskā ainava atrodas Popes pacēlumā, kur relatīvā augstuma starpība ar līdzenumu sasniedz pat 40 m. Reljefa ziņā vizisiteismīgākā ir pacēluma ziemeļu krauja, gar kuru ir izvietojušies lielākā daļa kultūrvēsturisko elementu – Popes muižas komplekss ar parku, Popes pilskalns. Popes muiža ir bijusi otra teritoriāli lielākā muiža Kurzemē (ap 50000 ha), tās kompleksa atstātais mantojums ir reprezentācija muižas turīgumam un ietekmei. Papildus vērtību Popes muižas ainavai piešķir saglabājušās vēsturiskās struktūras – ceļu tīkls un alejas, bij. kroga ēka, kapsētas, luterāņu baznīca, kā arī lielā mērā vēsturiski integrēta vietas attīstība 20. gs. gaitā. Ainavas vitalitātei būtiska vērtība ir šo kultūrvēsturisko būvju

mūsdienu izmantošana dažādām kultūras un sociālām aktivitātēm – piem., kultūras nams kroga ēkā, estrāde, doktorāts vēsturiskajā Ārsta mājā. NKMP kultūras mantojuma sarakstā atrodas trīs valsts nozīmes pieminekļi – Popes muižas komplekss (Stallis – Kalpu māja, Jaunā klēts, Stallis, Ārsta māja, Kalpu māja, Muižnieka dzīvojamā ēka, Pārvaldnieka Klēts, Kalēja māja, Veļas māja, Kūts, Medību pils un Parks). Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis ir arī Popes baznīca un aleja, savukārt arheoloģijas piemineklis – Popes pilskalns. Popes muižas komplekss ar apkārtni ir arī viens no Latvijas ainavas 50 dārgumiem.

Ainavu telpā ir koncentrējies liels skaits vēsturiski augstvērtīgu ainavas elementu, veidojot salīdzinoši saskaņotu laika slāņu ainavu, kuru būtu vēlams tālāk uzturēt un veidot stiprinot šīs vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības. Popes muižas ainavas vērtības ir arī tālie skati uz ziemeļiem, ziemeļaustrumiem un austrumiem. Popes muiža Ventspils novada iedzīvotāju aptaujā (2020) ir viena no visbiežāk minētām novada ainavas vērtībām.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti (attiecībā uz ainavas telpu kopumā) ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, vēsturi, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu (piem. veidojot jaunu pastaigu taku Popes muižas, estrādes un pilskalna apkārtnē), iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt augstāko prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmēts Popes ainavas siluets un skatu perspektīvas no tās;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas kultūrvēsturiskajām vērtībām un to telpisko struktūru.

Puzes kultūrvēsturiskā ainava atrodas Puzes pacēlumā, kas salīdzinoši augstu paceļas virs apkārtnes līdzenuma (pārsvarā mežu ainavas) un kurā ir izvietojušies lineārā veidā dažādi kultūrvēsturiski elementi. Ainavas telpas centrālā ass ir ceļš ar aleju, kas savieno Puzes baznīcu (un mācītājmuižu), bijušo Ēču skolu ar Puzes muižas centru un Puzenieku muižas centru. Bez vizuāli iespaidīgās alejas interesants ceļa vēsturiskais elements ir “Zaļais pumpis” (avotaka). Reljefa pacēluma pārējā teritorijā ir izvietojušās izklaidus viensētas (muižu sadalīšanās rezultātā izveidotās jaunsaimniecības). NKMP kultūras mantojuma sarakstā atrodas valsts nozīmes pieminekļi – Puzes mācītājmuižas komplekss (Saimniecības ēka un Mācītāja māja), Puzes baznīca.

Kopumā šajā ainavu telpā ir koncentrējies liels skaits vēsturiski augstvērtīgu ainavas elementu, veidojot salīdzinoši saskaņotu laika slāņu ainavu, kuru būtu vēlams tālāk uzturēt un veidot stiprinot šīs vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu (taku izveidi, piem., sasaistē ar Puzes ezeru), iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju TIN5 teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmēts Puzes ainavas siluets un skatu perspektīvas no tās;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas kultūrvēsturiskajām vērtībām un to telpisko struktūru.

Piltenes kultūrvēsturiskā ainava atrodas pie Ventas (bij. Ventas loka, tagad vecupes) un iestiepjas meža ainavā. Piltenes senajai pilsētai ir garumā stiepta forma, kas ir cieši saistīta ar pilsētas veidošanos. Tās īpatnējā vērtība ir Piltenes Priekšpilsēta, kur senāk ir dzīvojuši ebreji (nozīmīgs kultūrvēsturisks mantojums ir Piltenes ebreju kapi). Piltenes ainavas galvenā vēsturiskā vērtība ir Piltenes pilsdrupas,

Piltenes viduslaiku pils, kas ir izvietojusies pie Ventas vecupes, veidojot integrētu un vizuāli iespaidīgu dabas un vēstures kompleksu. Valsts nozīmes kultūrvēsturiska vērtība ir arī Piltenes luterāņu baznīcai. Nedaudz tālāk uz ziemeļiem ir vietējas nozīmes senkapi (Sudmaļkalns). Piltenes pilsētvides vērtība ir Lielā iela ar 19. gs. raksturīgu pilsētas apbūvi un specifiskiem tās elementiem (sētām, namiņiem u.tml.). Izpētes vērtā būtu arī Amālijas muižas vēsture un loma Piltenes un tās apkārtnes attīstībā.

Piltenes ainava lielā mērā ir saglabājusi tās kultūrvēsturisko veidolu, kas mūsdienās var būt būtisks tūrisma resurss, vietas identitātes atslēgas elements. Piltenē ir daudzslāņaina vēsturiskā ainava (t.sk., pilsētvidē labi nolasāma), kuru būtu vēlams tālāk uzturēt un veidot stiprinot šīs vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības. Piltenes pilsdrupas Ventpils novada iedzīvotāju aptaujā (2020) ir viena no bieži minētām novada ainavas vērtībām.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti (attiecībā uz pilsētvidi kopumā) ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, vēsturi, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā (piem., Piltenes ebreju kapu);
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmēts Piltenes ainavas siluets un skatu perspektīvas no tās;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas kultūrvēsturiskajām vērtībām un to telpisko struktūru.

Irbenes militārā mantojuma ainava atrodas mežainā kangaru-vigu reljefā, izveidota kā viens no PSRS slepenākajiem objektiem. Tā ietver šobrīd divas liela izmēra radioantenas (viena tika demontēta un aizvesta), tās apsaimnieko Ventpils Starptautiskais radioastronomijas centrs, kur pēta Visuma radiostarojumu. Radioantenas ir iespaidīgs vizuālās ainavas elements, jo īpaši vietas kontekstā – to ietver daudzveidīgs kāpu reljefs ar mežainām kāpām un smilšu klajumiem. Taču ainavas telpu īpaši augstvērtīgu padara arī dažādi citi tās elementi – betona plākšņu ceļš, dažādas militāro būvju konstrukcijas, kā arī pats novietojums meža vidū. Viens no nozīmīgākajiem elementiem (vienlaikus arī pretrunīgākais) ir militārās bāzes pilsētiņa Zvaigznīte, kas atrodas ceļā uz radioastronomijas centru. Tās šodienas vizuālajam veidolam – pamestai, bet joprojām formu saglabājušai vietai – piemīt specifiska ainavas estētiskās vērtību, taču tā ļoti ātri var mazināties, ēkām pārvēršoties par bīstamiem graustiņiem. Šī ainava pēc būtības ir nacionālas nozīmes kultūrvēstures mantojums – spilgta 20. gs. otrās puses vēsturisku notikumu liecība.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas elementu izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, vēsturi, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- meklēt risinājumus ainavas attīstībā (it īpaši, pilsētiņas) dažādu Eiropas projektu ietvaros, t.sk., degradēto objektu sakopšanā, pilsētiņas aizaugšanas apsaimniekošanā;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmēts Irbenes ainavas siluets un skatu perspektīvas no tās;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas kultūrvēsturiskajiem elementiem, vērtībām un to telpisko struktūru.

5.2. Vizuāli augstvērtīgās ainavu telpas

Lejasventas ainava atrodas Ventas abos krastos, tās robeža ir izvilktā pa vēsturiskajiem ceļiem (1930. gadi), ievērtējot mūsdienu telpiskās struktūras. Šīs ainavu telpas galvenā vērtība ir Venta ar tās lokiem un daudzveidīgajiem cilvēka veidotajiem elementiem, kuriem daudziem ir kultūrvēsturiska un ainavas vizuāla vērtība (kā enkurobjektiem). Ventas ainava visiespaidīgākā ir pie tilta uz Zlēkām, kā arī pie Lagzdīnes pilskalna. Publiska pieejas vieta pie Ventas ir arī pie Vārves ar skatu uz upes ainavu (te arī pludmale), Lečos. Ainavas vēsturiskā telpiskā struktūra ir veidojusies kā muižu ainava Ventas krastos (kreisajā – Vārves, Leču, Zūru, Vendzavas, labajā – Lazdienes muiža). Šīs vietas mūsdienu ainavā te ir saglabājušies kā vēsturiskie centri, kur koncentrējas ainavas kultūrvēsturiskās vērtības (muižu ēkas, parki, alejas, t.sk. Latvijai samērā unikālā Zūru dubultaleja). Ventas krasti ir arī blīvi apdzīvoti, ko veicināja muižu reforma (jaunsaimniecību veidošanās), bet arī vēsturisks ciemu apdzīvojums (Pasilešciems). Ainavā ir arī dažādi citi vēsturiski elementi ar būtisku vizuālo vērtību – Lagzdīnes pilskalns, Pasiekstes vārdzīrnavas, Landzes baznīca, Pabērzkalna pilskalns). NKMP kultūras mantojuma sarakstā atrodas vairāki valsts nozīmes pieminekļi, kas liecina par teritorijas senu apdzīvojumu – Pabērzkalna pilskalns ar apmetni un senkapiem, Pasilciema, Dzikļu, Dumbrinieku, Pasiekstes un Gaisiņu senkapi, Lagzdīnes pilskalns, Priednieku apmetne, Landzes baznīcas senkapi, Piltenes pilsdrupas. Tāpat arī vairāki vietējas nozīmes arheoloģiski pieminekļi – viduslaiku kapsētas. Savukārt arhitektoniska vērtība nacionālā mērogā ir piešķirta tikai Pasiekstes vārdzīrnavām. VN teritorijas plānojumā (2016) skats uz Ventu no Lagzdīnes pilskalna ir noteikta kā ainaviski vērtīga teritorija (TIN5).

Skati uz Ventu no ceļiem ir maz pieejami (galvenokārt tikai jau iepriekš minētās publiski pieejamās vietās), tāpēc būtiski ir veidot lokālus maršrutus pa senajiem ceļiem Ventas ainavas vizuālo, dabas un kultūrvēsturisko vērtību baudīšanai.

Kopumā šajā ainavu telpā ir koncentrēties liels skaits vēsturiski augstvērtīgu ainavas elementu, veidojot salīdzinoši saskaņotu laika slāņu ainavu, kuru būtu vēlams tālāk uzturēt un veidot stiprinot šīs vizuālās un kultūrvēsturiskās vērtības.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas potenciāla apzināšanu (maršrutu un taku izveidi, piem., gar Ventu, pa senajiem ceļiem), iedzīvotāju vērtības un attieksmi, īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- plānot un veidot ainavas rekreatīvās vērtības orientējoties uz vietējiem un novada iedzīvotājiem;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmētas esošās un potenciālās ainavas skatu vērtības, siluets;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas vizuālajām vērtībām.

Jūrkalnes-Sārnotes stāvkrastu ainava atrodas Rietumu piekrastes ainavu apvidū, uz dienvidiem no Sārnotes. Ainavas galvenā vērtība ir jūras stāvkrasti, kas ir unikāli Latvijas mērogā (īpaši nosaukumā Jūrkalnes stāvkrasts). Ainavas vizuālās vērtības ir saistāmas ne tikai ar stāvkrastu, liedagu un jūru, bet arī ainavu, kas veido jūras krastu – apdzīvojumu, atvērto skatu ainavām lauksaimniecības zemēs, priežu meža puduriem un lielākiem masīviem, upju ietekām ar to bagātīgo veģetāciju un dziļajām ielejām. Jūrkalnes apkārtnes kultūrvēsturiska vērtība ir arī bij. muižu centri, kas atradās krastu tiešā tuvumā, baznīcas u.c. vēsturiski elementi. Ainavai ir arī dažādas asociatīvās vērtības nacionālā mērogā (militarizēta zona padomju periodā, bēgļu pārcelšanās vieta 2. pas. kara laikā). NKMP kultūras mantojuma sarakstā atrodas viens valsts nozīmes arhitektūras piemineklis – Jūrkalnes katoļu baznīca, taču ir arī vairāki vietējas nozīmes arheoloģijas pieminekļi (senkapi).

Ainavu telpa ir nacionālas nozīmes (t.sk., Jūrkalnes stāvkrasti kā viens no 50 Latvijas Ainavu dārgumiem), tās vērtības ir saglabājamās un veidojamās stiprinot šīs vizuālās, dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.

Jūrkalnes stāvkrasts Ventspils novada iedzīvotāju aptaujā (2020, n=32) ir visbiežāk minētā novada ainavas vērtība.

Būtisks risks piekrastes ainavai ir vēja parku būvniecība jūrā – tas ietekmēs jūras vizuālo veidolu, ainavas skatus, kas stāvkrastu ainavas teritorijā ir augstvērtīgi (potenciāli izdalāmi kā nacionālas nozīmes īpaši augstvērtīgas ainavas).

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli (īpaša uzmanība pievēršama militārajam mantojumam), tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību, vasaras mājām), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- plānot un veidot ainavas rekreatīvās vērtības orientējoties uz vietējiem un ārvalstu tūristiem;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā (jūras akvatorijā) tā, lai netiek ietekmētas esošās un potenciālās ainavas skatu vērtības, siluets;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas vizuālajām un dabas vērtībām.

Liepenes-Jaunupes piekrastes ainava atrodas Ziemeļu piekrastes ainavu apvidū, uz ziemeļrietumiem no Ventspils. Ainavas galvenā vērtība ir jūras krasts ar kāpu mežu, kurā dominē mežainu piejūras kāpu aizsargājamie biotopi. Ainavas telpā nav īpaši vērtīgu kultūrvēstures elementu (pieminekļu), taču interesanta ir vēsturiskā Liepenes ciema veidošanās (t.sk., kā rekreācijas vietai), kā arī ainavas veidošanās padomju militārā režīma zonā.

Ainavu telpa ir nacionālas nozīmes (kā jūras piekrastes teritorija), tās vērtības ir saglabājamās un veidojamās stiprinot ainavas vizuālās, rekreatīvās un dabas vērtības.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību, vasaras mājām), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas uzturēšanu un veidošanu;
- piešķirt prioritāti novada mērogā dažādu degradētu objektu sakopšanā;
- plānot un veidot ainavas rekreatīvās vērtības orientējoties uz valsts iedzīvotājiem un ārvalstu viesiem;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā tā, ka tiek ietekmētas esošās un potenciālās ainavas skatu un dabas vērtības, siluets;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas vizuālajām un dabas vērtībām.

5.3. Augstvērtīgās dabas ainavu telpas

Lībiešu krasta ainava atrodas VN ziemeļu piekrastē, no Ovišiem līdz Irbes ietekai jūrai un novada robežai. Ainavu telpas kodolu veido dabas liegums "Oviši" un lībiešu kultūrvēsturiskās telpas daļa VN. Ainavu telpā izteikti dominē relatīvi maz pārveidota dabiska ainava, kas veidojusies Baltijas jūras dažādo attīstības stadiju piekrastes akumulatīvo un eolo procesu mijiedarbībā, kas ir noteikuši specifisko kangaru-vīgu reljefu (t.i. jūras krastam paralēli vaļņi ar sausiem priežu mežiem mijas ar mitrām ieplakām, kurās ir zāļu purvi vai staignāju meži). Ovišu liegumā ir konstatēti 17 ES aizsargājamie biotopi, vairākas direktīvās iekļautās putnu, bezmugurkaulnieku un vaskulāro augu sugas, kas saglabājušies pateicoties kādreizējai tradicionālai lauksaimnieciskai darbībai. Apdzīvotajās vietās (Ovišos, Lūžņā, Miķeltornī un Lielirbē) ir saglabājušās Kurzemes piekrastes ciemiem raksturīgā telpiskā struktūra. No kultūrvēsturiskā mantojuma

būtu atsevišķi jāizceļ Ovišu (iekļauta NKMP kultūras mantojuma sarakstā) un Miķeļtorņa bākas, kā arī lībiešu senkapi. Specifiska neizmantota vērtība ir “dzelzs priekškara” elementi Lūžņā.

Kopumā ainavu telpa ir daļa no nacionālas nozīmes ainavu telpas, kas apvienotu arī blakus esošo Ances kangaru-vigu maža ainavu telpu un uz ZA esošo Slīteres nacionālā parka teritoriju.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- prioritizēt dabas tūrisma ekstensīvu attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā Z un ZA virzienos;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskajām un rekreācijas vērtībām.

Ances kangaru-vigu meža ainava atrodas VN ziemeļu daļā, tā robežojas lībiešu krasta ainavu, tomēr tā ir izdalāma atsevišķi, jo ir sevišķi maz pārveidota un ir izteikti veidojusies dabisko procesu, kas arī saistāmi ar piekrastes akumulatīviem procesiem, rezultātā. Ainavu telpas kodolu veido dabas liegums “Ances purvi un meži”, Natura 2000 teritorija, starp Irbes un Stendes upēm Ventspils novada ziemeļos; lieguma galvenā vērtība ir kangaru-vigu reljefa komplekss un maz izmainīti mežu-purvu un ezeru (t. sk. Irbes upes vecupes komplekss un Ances Dižpurvs) dabisko biotopu kompleksi ar nozīmīgu lomu reto un apdraudēto putnu sugu ligzdošanā. Ainavu telpa ir nozīmīga ekstensīva dabas tūrisma – laivošanas – īstenošanas vieta.

Ainavu telpa ir daļa no nacionālas nozīmes ainavu telpas un šajā līmenī tās attīstība būtu skatāma kompleksi ar ziemeļos esošo Lībiešu krasta ainavu un ZA esošo Slīteres nacionālo parku.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- aktualizēt militārā mantojuma iespējamo attīstību no tūrisma perspektīvas;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā jūras akvatorijā;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskajām un rekreācijas vērtībām.

Užavas piekrastes un mežaino kāpu ainava atrodas VN rietumu piekrastē un stiepjas no Ventspils pilsētas robežas ziemeļos teju līdz Sārņatei dienvidos. Ainavu telpā dominē maz pārveidota dabiska – kāpu mežu ainava, ar izteiktu jūras klātbūtni. Ainavu telpas kodolu veido dabas liegums “Užava” – Natura 2000 teritorija, atrodas Baltijas jūras krastā un ietver daudzveidīgus jūrmalas biotopus. Īpaši nozīmīga pelēko kāpu – daļēji cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā veidojušās ar lakstaugiem bagātas kāpas – aizsardzības vieta. Ārpus dabas lieguma, mežainās kāpas ir apsaimniekotas kā LVM ekomeži rekreācijai, tādējādi novirzot antropogēno rekreācijas slodzi dabas tūrismam piemērotā infrastruktūrā. No kultūrvēsturiskā mantojuma ir jāmin Užavas bākas komplekss (iekļauts NKMP kultūras mantojuma sarakstā) un “dzelzs priekškara” militārais mantojums.

Ainavu telpa ir nacionālas nozīmes, tās vērtības ir saglabājamās stiprinot dabas vērtību aizsardzību ar pārdomātu rekreatīvo funkciju.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi

(īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;

- aktualizēt militārā mantojuma iespējamo attīstību no tūrisma perspektīvas;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā jūras akvatorijā;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskajām un rekreācijas vērtībām.

Usmas ezera ainava atrodas VN novada DA, tās kodolu veido Usmas ezers un Moricsalas rezervāts. Usmas ezers ir sestais lielākais Latvijas ezers pēc platības un otrais lielākais pēc tilpuma – tas ir palieka no kādreizējā Baltijas ledus ezera. Ezera krasti ir maz pārveidoti, daudzviet pat pirmatnēji, ap ezeru pauguraines – iekšzemes kāpas. Liela ezera vērtība ir salas – Viskūžu, Lielalksnīte, Mazalksnīte un it sevišķi Moricsala – kura veido kodolu senākajai dabas aizsargājamai teritorijai Latvijā. Ezera piekraste mazapdzīvota – ir viens liels ciems Usma un vairāki mazciemi un viensētu grupas. Ainavu telpā atrodas blīvs senvēstures mantojuma slānis – pārsvarā apmetnes un senkapi.

Ainavu telpa ir nacionālas nozīmes un tās attīstība ir veidojama sadarbībā ar ezeram pieguļošajiem Talsu un Kuldīgas novadiem, sevišķi ņemot vērā ainavu telpas dabas un senvēstures vērtības.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- aktualizēt sadarbību ar kaimiņu novadiem par dabas un kultūrvēstures vērtību kopīgu aizsardzību un tūrisma attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskajām un rekreācijas vērtībām.

Puzes ezera ainava atrodas VN pašā centrā ap Puzes ezeru – vienu no dziļākajiem Latvijas ezeriem, ar plašu ihtiofaunu. Vēl līdz nesenam laikam tā bija nozīmīga dzeramā ūdens ņemšanas vieta, tādēļ ezeram pieguļošā apkārtnē ir saglabāta salīdzinoši neskarta. Puzes ezers ir nozīmīgs rekreācijas un dabas vērtību sinerģiskas attīstības resurss.

Ainavu telpa ir reģionālas nozīmes un tās attīstība ir veidojama rekreācijas iespēju (t. sk. pieejamības) attīstīšana, nemazinot apkārt esošās dabas vērtības un uz austrumiem pieguļošās Puzes kultūrvēsturiskās ainavu telpas vērtības

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- aktualizēt rekreācijas potenciāla attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas un rekreācijas vērtībām.

Stiklu purvu ainava atrodas VN austrumos, tā ir Natura 2000 teritorija – Stiklu purvu komplekss ir lielākais Rietumlatvijā, veidojies pirms apmēram 5-7 tūkstošiem gadu. Bijušajā Baltijas ledus ezera seklūdens zonas

pazeminājumos izveidojušies: Vasenieku purvs, Stiklu Dižpurvs, Vanagu purvs, Pumpuru purvs, Zvaguļupurvs, Bērnpurvs un Lūžniekpurvs. Īpaši nozīmīga teritorija gan ligzdojošiem, gan migrējošiem putniem. Purvu un ezeru ieskaitā anklāvā atrodas Stiklu ciems – apdzīvotā vieta (līdz 1920. gadam — Annahite) izveidojusies pie stiklu fabrikas (darbojās līdz 1928. gadam). Stiklu pils (fabrikas pārvaldnieka nams) ir vietējas nozīmes kultūrvēstures piemineklis

Ainavu telpa ir reģionālas nozīmes, tās attīstība veidojama balstoties dabas vērtību saglabāšana un dabas tūrisma attīstībā.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- aktualizēt jautājumus par teritorijas pieejamību rekreācijai un attīstībai;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- ierobežot vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- plānot teritorijas attīstību saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskajām un rekreācijas vērtībām.

Abavas senielejas ainava atrodas novada dienvidos, iekļaujoties arī Kuldīgas novadā. Novada teritorijā ietilpst tikai neliela daļa no Abavas senielejas dabas parka (Natura 2000 teritorijas), kas veidots Abavas ielejas aizsardzībai. Tajā ir izcila biotopu daudzveidība, tajā skaitā ļoti retu, piemēram, kaļķaini purvi ar devela grīslī, kadiķu audzes kaļķainās pļavās u.c. Senielejas ainavā atspoguļojas arī vēsturiskā telpiskā struktūra – vecsaimniecības, kas bieži bija veidotas upju ielejās, mazās kapsētas, ceļi. Izcila ainaviskā vērtības ir Abavas stāvkrausti starp Lējēju un Zariņu mājām (Muižarāju, Sildruvu klintis).

Ainavas telpa ir nacionālas nozīmes, tās attīstība veidojama balstoties unikālo dabas vērtību saglabāšanā un ciešā sasaistē ar pārējām pašvaldībām, kas atrodas Abavas senielejā.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- novada mērogā aktualizēt rekreācijas potenciāla attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- nav vēlama vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūve ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- ainavas attīstība ir plānojuma saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskām un rekreācijas vērtībām.

Rindas ielejas ainavas telpa stiepjas no Puzes ezera (upes iztekas) līdz Ances kangaru-vigu meža un purvu ainavas telpai, kur Rinda tālāk satek ar Stendi, veidojot Irbes upi. Tās augštece ir likumaina samērā plašā ielejā, kur ir izkārtoties arī vēsturiskais apdzīvojums – Rindas kultūrvēsturiskā ainava (t.sk., vecsaimniecības, piem., zemnieku sēta Kalnenieki ir valsts arhitektūras piemineklis). Tuvojoties Vēdei, upes ieleja kļūst plašāka – te mitrās pļavas (Brandas un Uzkūlpļavas) ir meliorētas padomju periodā, saglabājot vecupju un attek fragmentus un vērtīgus palieņu zālāju biotopus. Pie Rindas ciema upes ielejā ir tādi vērtīgi biotopi kā smiltāju zālāji, sausi zālāji kaļķainās augsnēs. Rindas ciema ainava un tās apkārtnē ir arī Rindas ielejas ainavas telpas kultūrvēsturiski nozīmīga vieta – Rindas baznīca un mācītājmuiža, Angermindes pilsdrupas. Savukārt aiz Rindas ciema, upe atkal kļūst likumaina ar dziļāku ieleju – mūsdienās nozīmīgs ūdenstūrisma maršruts.

Ainavas telpa ir novada nozīmes, tā ir noteikta kā tūrismam un rekreācijai nozīmīga un ainaviski vērtīga teritorija Ventspils novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā²¹. Rindas upes ainava ir uzskatāma par īpaši augstvērtīgu dabas ainavu, kurā ir integrētas gan vietas kultūrvēsturiskās, gan ainavas vizuālās vērtības, kas veido ainavas telpu par būtisku rekreācijas resursu.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- novada mērogā aktualizēt rekreācijas potenciāla attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- nav vēlams vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- ainavas attīstība ir plānojuma saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskām un rekreācijas vērtībām.

Engures ielejas ainavas telpa savieno Usmas ezeru ar Puzes ezeru. No Usmas ezera tā veido gleznainus līkumus līdz pat Ugāles dzirnavām – kultūrvēsturiski augstvērtīgai vietai upes ielejā. Aiz dzirnavām upe līkumo pa lapu koku mežu, kuru ik pa brīdīm caurauž senās mājvietas (vecsaimniecības). Aiz Rīga-Ventspils šosejas tilta tā turpina savu plūdumu gar Ugāles poldera dambi (bij. Upatu purvainām plāvām). Pie Ciesergures Engure plūst cauri senai lauku ainavai. Tālāk, līdz pat Puzes ezeram, Engure plūst cauri meža ainavai ar izteiktu palieņu zālāju īpatsvāru un melnalkšņu birzīm – tas ir mežonīgākais un skaistākais Engures posms.

Ainavas telpa ir novada nozīmes, tā ir noteikta kā tūrismam un rekreācijai nozīmīga un ainaviski vērtīga teritorija Ventspils novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā²². E upes ainava ir uzskatāma par īpaši augstvērtīgu dabas ainavu, kurā ir integrētas gan vietas kultūrvēsturiskās, gan ainavas vizuālās vērtības, kas veido ainavas telpu par būtisku rekreācijas resursu.

Rekomendācijas:

- veikt padziļinātu ainavas vērtību izpēti ar mērķi apzināt ainavas elementu stāvokli, tiesisko situāciju, rekreācijas ietekmes un tālākas attīstības apzināšanu, iedzīvotāju vērtības un attieksmi (īpaši, saistībā ar rekreācijas attīstību), īstermiņa un ilgtermiņa jautājumus attiecībā pret ainavas dabisko, kultūrvēstures un rekreatīvo vērtību uzturēšanu un veidošanu;
- novada mērogā aktualizēt rekreācijas potenciāla attīstību;
- noteikt ainavu telpu kā ainaviski vērtīgu teritoriju (TIN5) teritorijas plānojumā;
- nav vēlams vēja parku (īpaši, 240 m augstumā) vai citu lielmēroga industriālu objektu izbūvi ainavas telpā vai tiešā tās tuvumā;
- ainavas attīstība ir plānojuma saskaņā ar ainavas dabas, kultūrvēsturiskām un rekreācijas vērtībām.

²¹ http://www.ventspilsnovads.lv/images/stories/Attistibas_nodala/2015/IAS/Ventspils_novada_IAS.pdf

²² http://www.ventspilsnovads.lv/images/stories/Attistibas_nodala/2015/IAS/Ventspils_novada_IAS.pdf

6. Rekomendācijas ainavu pārvaldībai

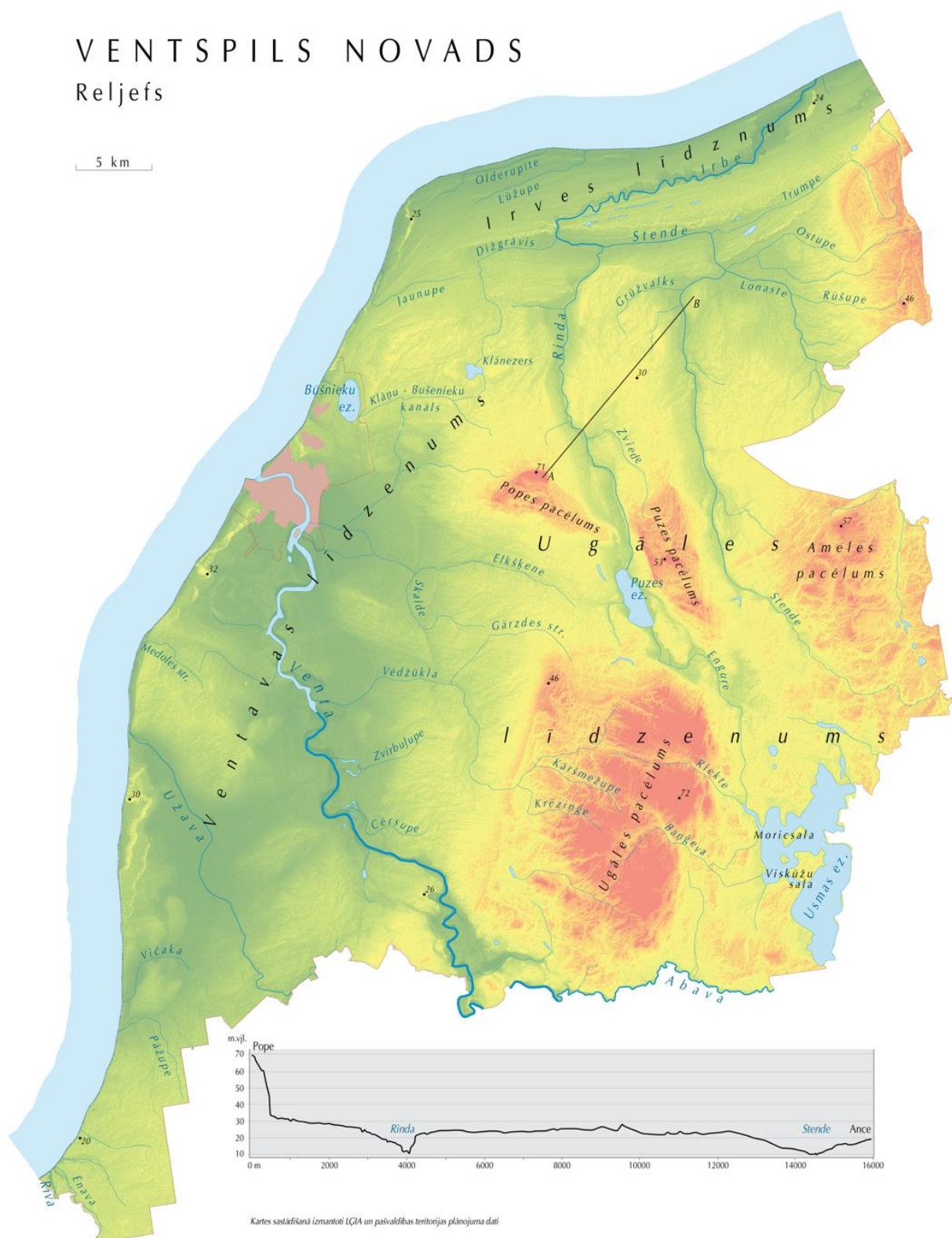
- › Ainavas pārvaldi orientēt novada, ne pagastu, mērogā, t.sk., informāciju par ainavām, tūrisma vērtībām u.c. organizēt novada mērogā (piem., mājaslapā).
- › Pārvaldības, plānošanas un sabiedrības iesaistes kontekstā īpašajām ainavu telpām piešķirt nacionālas, novada un vietēja mēroga nozīmes. Šāda pieeja ļauj pēc noteiktiem principiem iesaistīt ieinteresētās puses viedokļa izteikšanā un lēmumu pieņemšanā. Piemēram, lokāla mēroga ainavu telpu attīstība ir tieši saistāma ar vietējo iedzīvotāju (pagasta) dzīves kvalitāti, tikmēr nacionāla mēroga ainavu telpas ir jāattīsta balstoties uz to nacionālas nozīmes vērtībām un interesēm.
- › Ainavu apvidiem un īpašajām ainavu telpām veikt ainavas kvalitātes mērķu identificēšanu. Ainavu kvalitātes mērķi ļauj vienoties kopā ar iedzīvotājiem un ieinteresētām pusēm, kas ir ainavas vērtības, kādu ainavu iedzīvotāji vēlas redzēt nākotnē, kas būtu jādara šo mērķu sasniegšanai u.tml.
- › Veidot datu bāzi, veicināt un koordinēt pētījumus un informatīvu materiālu veidošanu par zaļās infrastruktūras un ekosistēmu pakalpojumu nodrošinājumu, kā arī klimata sekas mazināšanas un pielāgošanās projektiem Ventspils novada ietvaros.
- › Veidot un koordinēt ainavu pārmaiņu monitoringa sistēmu, kas būtu balstīta Ventspils novada ainavu vēsturisko pārmaiņu, mūsdienu pārmaiņu virzītājspēku analizē un ainavas attīstības scenāriju modelēšanā.

PIELIKUMS

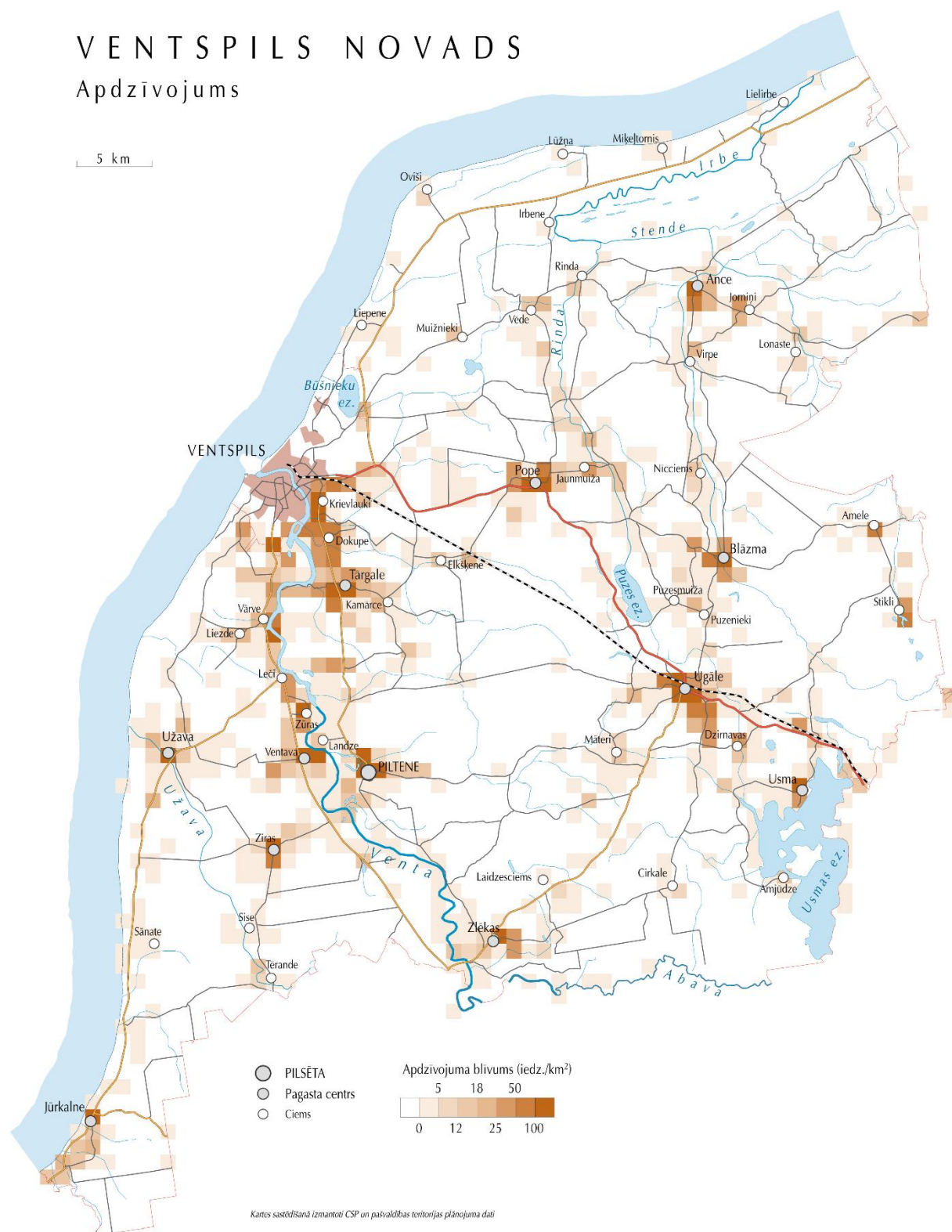
1. pielikums. Administratīvi teritoriālā iedalījuma karte

2. pielikums. Reljefa un hidrogrāfijas karte

3. pielikums. Apdzīvojuma karte

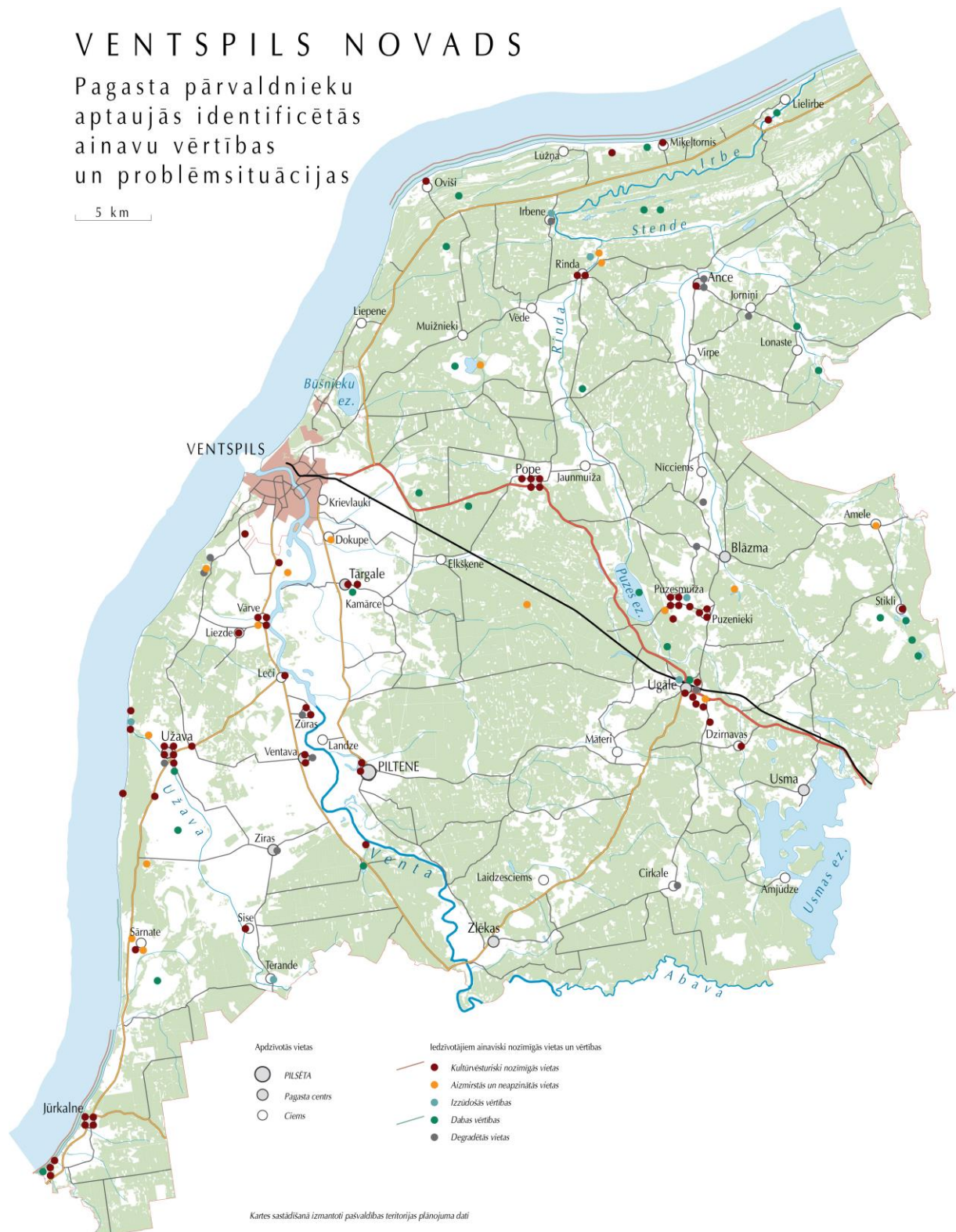
4. pielikums. Infrastruktūras karte

5. pielikums. Kultūras mantojuma un vēsturisko centru karte

6. pielikums. Pagastu pārvaldnieku ainavas novērtējuma karte.
 Iekļauts vērtējums no Ances, Jūrkalnes, Puzes, Ugāles, Užavas, Vārves, Tārgales, Popes un Zirņu pagastiem.
 Skatīt anketu apkopojumu 7. pielikumā

7. pielikums. Pagastu pārvaldnieku ainavas novērtējums

	Ances pag.	Jūrkalnes pag.	Puzes pag.	Ugāles pag.	Užavas pag.
Kultūrvēsturiski nozīmīgās vietas	Ances muiža, Rindas ev.lut. baznīca	Jūrkalnes stāvkrasts, koka tilts pār Rīvas upi, Muižupītes ieteka Baltijas jūrā, atpūtas un dabas parks "Ugunspļava", Jūrskolas parks, Rīvas upes dabas ainava,	Puzenieku muižas ansamblis, Puzenieku skola, Puzenieku muižas bijušo īpašnieku kapsēta, Zaļais pumpis, Puzes- Puzenieku aleja, Puzes baznīca, Puzes Mācītājmuiža, Lejaskroga kapu lauks, Puzes pilskalns, Ameles muiža, Stiklu pils-Akācijas, Pagastmāja	Ugāles ev.lut. baznīca, Ugāles mācītājmuiža, Ugāles dzirnavas, , Baronu kapi, Pilskalns, Pareizticīgo baznīca, Tautas nams	Užavas bāka; Baptistu baznīca Užavas ciemā; Užavas evaņģēliski luteriskā baznīca; Užavas Elku liepa un strauts; Užavas upes grīva; Užavas dabas liegums un pelēkā kāpa; Pieminēkli represētajiem-pie "Braku "mājām, "Melnā Saule", pie pārvaldes; Gājēju tilts pāri Užavas upei; Sārnatē stāvkrasts.
Aizmirstās un neapzinātās vietas	Zigates pils pilsdrupas (Angerminde), Stieguļu kalns		Āķkrauja Amelē, Sīpenes dzirnavas, Ēču skolas un Ameles skolas atrašanās vietas.	Doktorāts	Komponista Aldoņa Kalniņa dzimtās mājas "Braki", kapteiņa N.Duves piemiņas vieta, baptistu baznīca Sārnatē, Sārnatē muiža, Užavas jūrskola "Nikažos", Vendzavu kapsētā tēlnieka P.Jaunzemja akmens skulptūras.
Kultūrvēsturiskās vērtības	Ances muižas parks, Ances svētliepa, Rindas mācītājmāja	Jūrkalnes svētā Jāzepa Romas katoļu baznīca, Feliksbergas jūrskolas parks.	Puzenieku muiža un tās parks, Puzes baznīca, Puzes pilskalns, Stiklu pils, Puzes ezers, Tautas nams	Rīgas šosejas aleja	Užava bāka un tās piekraste, Užavas upes grīva, Užavas alus darītava, Sārnatē aleja, Užavas gājēju tilts.
Izzūdošās vērtības	Zigates pils pilsdrupas, bijusī armijas pilsētiņa "Zvaigznīte"		Puzenieku muižas ēkas un tai piederošais parks, Puzenieku skola, Zaļais pumpis, Sīpenes dzirnavas, Āķkrauja. Iet bojā neapsaimniekošanas dēļ. Nav izstrādāts izzūdušo vērtību saglabāšanas stratēģija un apsaimniekošanas plāns novadā.	Bijušais Ugāles centrs (pie vilciena stacijas) Privātīpašumi, kur lielākā ēku daļa ir jau grausti.	Padomju karaspēka armijas daļas

Dabas vērtības	Liegumi "Ances purvi un meži" un "Raķupes ieleja". Dižozoli pie "Kieģelnīcas"	Jūrkalnes Baltijas jūras stāvkrasts, Koka tilts pār Rīvas upi (Latvijas mērogā)	Puzenieku muiža un tai piederošās ēkas, Puzenieku skola, Zaļais pumpis, Puzes – Puzenieku aleja, Sīpenes dzirnavas, Puzes baznīca, Puzes pilskalns, Lejaskroga kapu lauks, Āķkrauja, Ameles muiža, Stiklu pils, Puzes ezers	Gravas, baronu kapi, pilskalns, Ev.lut.baznīca, Dīķis, Tautas nama ēka, Doktorāts	Elku liepa un Elku strauts, upes grīva, Užavas bāka, Sārnotes stāvkrasts, Užavas alus darītava, Užavas dabas liegums, Sārnotes purva liegums- Latvijas mērogā.
Vizuāli nozīmīgās ainavas	Dabas skati un ainavas Rindas, Irbes, Raķupes, Stendes upju krastos. Ainaviskais Puteru ezers, Skarbezers	Jūrkalnes stāvkrasts, dabas taka "Rīvas loki"	Stiklu pils, Puzenieku muiža, Puzenieku skola, Āķkrauja, Dandziškalns	Skats no Rīgas šosejas uz tautas namu un ev.lut.baznīcu	Užava bāka, Užavas upes grīva
Ainaviskie ceļa posmi	Ances-Rinda, Lonastē – pavasarī un rudenī, kad ir applūdusi Lonastes upe	Bērzu aleja izbraucot no Jūrkalnes Liepājas virzienā ceļš P111	Puzes- Puzenieku aleja	Rīgas šosejas aleja	Jūras piekraste- ceļš no upes grīvas uz Lībciemumu, paralēli jūrai. Ceļš uz bāku
Konfliktsituācijas	Liegums "Ances purvi un meži"		Puzenieku muiža, Puzenieku skola, Pagastmāja, Annahites pils Stiklos, Tautas nams		
Zūdošās vērtības	Ances purvi un meži	Padomju laika kolhoza būves kuras ir degradētas, un bojā dabas ainavu	Puzenieku muiža, Puzenieku skola, Annahites pils, Stiklu kapsēta, Pagastmāja, Tautas nams		Sārnotes baptistu baznīca, padomju armijas karaspēka daļas
Lauku ainavas	Plūdoņi, Kārši		Puzes muiža – aitikopība, lopkopība		
Meža un purvu ainavas	Ances purvi un meži, Dižpurvs Virpē, Upatciemā.	Sārnotes purvs	Stiklu purvi, Vasenieku purvs, Puzes ezers, Dūņezers, Pils ezers, Mazieres ezers, Dižieres ezers, Pirtsezers, Mežezers, Zutene,	Izveidotā pastaigu taka caur gravām	Sārnotes purvs, valsts mežu ierīkotās atpūtas vietas jūras piekrastē

			Seklene, Velnezers, Mežaparks, leziņu priede		
Rekreācijas ainavas	Valsts meža 8.celš, Rindas upe, "DabaLaba" (Ances pag. Krastiņos), "Rindas skola"	Dabas un atpūtas parks "Ugunsplāva", dabas taka Rīvasloki. Nepieciešams izbūvēt veloceļu gar autoceļu P111	Stiklos- Pils ezers; Vēsturiskais būrīšu celš 7 km garumā, kas sākas no Pagastmājas un ved cauri mežam, atgriežoties pie vecā Stendes kroga; Vasnieku purva taka, Mežaparks	Pastaigu taka caur gravām, Peldvieta pie Engures upes	Užavas upes grīva, pie Užavas bākas, jūrmala 25 km garumā. Jāattīsta velo maršruts.
Apdzīvoto vietu ainavas	Angerciems (kulta vieta Stieguļu kalnā), Zīgates pils, Krānos-manteļskurstenis, Kāršos -manteļskurstenis	Labragciems, Ošvalkiems. Ciemiem ir vēsturiska nozīme un tiek pievērsta vajadzīgā uzmanība.	Stikli jeb Annahite- nepieciešams izveidot viesnīcu bijušajā bērnunamā, lai ēka neaizietu bojā, tāpat kā senās ēkas.		Jūrmalu ciemi- Vendzavas, Sārnates, Užavas c.
Degradētās vietas	Bijusī armijas pilsētiņa Irbenē. Putnu fermas Jorņos. Ances krejotava, cūku fermas Ancē	Bijušā kolhoza putnu fermas, padomju laiku armijas bāzes (robežsargu bāze, raķešu bāze)	Dandzītes – pamestās un sagruvušās fermas, neapkopts lauks; Vīciņu pusmuižas ēka un ferma. Puzeņu muiža.	Bijušais Ugāles centrs pie vilcienu stacijas, Bijušās drenu cauruļu rūpnīcas „Usma” teritorija, Cirkales ferma, Vecās kaltes	Užavas ciema centrā vecā pasta māja/privātpašums
Ainavas vērtības un identitāte Ventspils novada mērogā	Rindas upe, Irbes upe, Raķupe, Stendes upe, Dūmu ezers, Puteru ezers, Skarbezers	Baltijas jūras stāvkrasts	Vērtība ir viss, kas ap mums un kura mums jāapsaimnieko. Katra pagasta identitāte ir sakoptība un apdzīvotas un apsaimniekotas ēkas.	Gravas, Dīķis, Engures upe	Ventspils novadā – Popes estrāde, Popes muižas ansamblis, Piltenes estrāde. Užavas upes grīva, Užavas bāka, dabas liegums "Užava".
Pārmaiņu ainava novadā	Tās, kur izcērt mežus, arī plavas, kuras tik bieži nepļauj.	Stāvkrasts. Krasta erozijas ietekmē mainās stāvkrasta ainava.	Aizslēgtās skolas un tās apkārtnes, pašvaldībai piederošās senās ēkas, jo nav ieinteresētība tās saglabāt.	Izcirstie meži	Jūras piekraste, stāvkrastu nobrukumi.
Anketu aizpildītāja	<i>Aira Kajaka, Guna Grīnpūkala</i>	<i>Guntars Reķis</i>	<i>Skaidrīte Bruhanova, Anda Lejniece, Santa Šēniņa</i>	<i>Helēna Mendrišora</i>	<i>Laima Erliha-Štranka</i>

	Vārves pag.	Ziru pag.	Popes pag.	Tārgales pag.	
<i>Kultūrvēsturiski nozīmīgās vietas</i>	Pasiekstes dzirnavas, Vārves muiža, Vārves aleja, Vārves pludmale, Leču muiža, Leču aleja, Leču stāvlaukums pie Ventas, NATO nobrauktuve Ventspils jūrmalā, Ventspils militārais mantojums (2 angāri), Zūru novadpētniecības krātuve, Zūru muiža- parks, Zūru aleja, Pagasta ģerbonis Vārves ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, Cirpstenes ciems, Liezdes ciems, Lūgšanu nams Vārves pagastā	Sises apmetne, senkapi un izrakumi Sisē Užavas upes krastā. Vendzavas muiža - tagad privātā	Popes muižas apbūve	Līvu kultūrtelpa	
<i>Aizmirstās un neapzinātās vietas</i>	Senkapi, Zūru pagasta nams, Vārves klubs, Lūgšanu nams Vārves ciemā			Operdziedātājs Alīdas Vānes dzimtās mājas "Jaunalkšņi", Dokupe, Piemiņas vieta nacionālajiem partizāniem "Dzelzkalna Brāļu kapi".	

Kultūrvēstures vērtības	Pasiekstes dzirnavas, Vārves pludmale, Leču muiža, Leču aleja, Leču stāvlaukums pie Ventas, NATO nobrauktuve Ventspils jūrmalā, Ventspils militārais mantojums (2 angāri) , Zūru novadpētniecības krātuve, Zūru muiža- parks, Zūru aleja, Pagasta ģerbonis Vārves ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, Cirpstenes ciems, Liezdes ciems, Lūgšanu nams Vārves	Izrakumi Užavas upes krastā	Popes muiža, Popes estrāde	Jūras piekraste. Līvu ciemi piekrastē. Ovīšu bāka. Miķeļbāka. Irbes upe. Tārgales parks (dendroloģiskais stādījums). No 2018. gada Lībiešu zvejnieku sēta Tārgales ciemā.	
Izzūdošās vērtības	Zūru muiža-parks, privātīpašums, Zūru aleja-valsts nozīmes ceļš, Ventspils militārais mantojums-VAS Valsts meži teritorija, Lūgšanu nams Vārves ciemā	Tērandes muiža, kura sagrūvusi		Atsevišķi stāvoši dižkoki lauksaimniecības zemēs. Iemesls - intensīva lauksaimniecība tiešā koka tuvumā. Strauji ar niedrēm aizaugošs Klāņu ezers (zūdoša ainava).	
Dabas vērtības	Pasiekstes dzirnavas, Leču muiža, NATO nobrauktuve Ventspils jūrmalā, Ventspils militārais mantojums (2 angāri) , Zūru novadpētniecības krātuve, Zūru muiža- parks, Zūru aleja, Lūgšanu nams Vārves ciemā		Klāņu dabas liegums	Dabas liegumi – Ovīši, Ances purvi un meži, Klāņu purvs, Platenes purvs. Jūras piekraste. Nabeļkalns – Robežkalns. Zemes spēka vieta Čikstele. Irbes upe. Tārgales parks (dendroloģiskais stādījums). Dižakmens Velnabenķis.	
Vizuāli nozīmīgās ainavas	Vārves pludmale, Leču stāvlaukums	Užavas polderi – putnu migrācija	Popes paaugstinājums, no kura paveras brīnišķīgs skats uz Kurzemes mežiem un netālu atrodošos Ventspili	Jūras piekraste. Skats no Ovīšu bākas. Skats no senajām kāpām pie Nabeļkalna-robežkalna. Irbes upes krasti.	

<i>Ainaviskie ceļa posmi</i>	Vārves aleja, Zūru aleja, Leču aleja		Ceļi Topciema teritorijā	Atsevišķās vietās Ventspils - Kolkas ceļš. Ovīšu un Lūžņas ciema pievedceļi (skats uz vigām). Autoceļa V1329 - 1,5 km.	
<i>Konfliktsituācija</i>	Nav piekļuve pie Ventas Ventavas ciemā, nav pašvaldības zeme, nav pieeja, jo nav ceļš			Daļai sabiedrības ir iebildumi vēja elektrostaciju būvniecībai.	
<i>Zūdošās vērtības</i>	Zūru muiža- parks, Zūru aleja, muižas ēkas Zūru ciemā - pašvaldības īpašums, Stupkrogs Ventavas ciemā - pašvaldības īpašums, Lūgšanu nams Vārves ciemā			Piejūras ciemu lauksaimniecības zemju apmežošanās – zūd ainava. Strauji ar niedrēm aizaugošs Klāņu ezers (zūdoša ainava).	
<i>Lauku ainavas</i>	Mini Zoo "Buki", Liezdes ciems-fermas, saimniecība "Dumbrinieki"-zirgi, saimniecība "Mežvijas"-zirgi, saimniecība "Druvnieki"-aitas, kazas, Ventavas ciems -fermas, Ventspils militārais mantojums (angāri), atkritumu savākšanas vieta "Pentuļi"			Aitkopība - "Būmeistari", Tārgales pag. Zirgi – "Laimiņas", Dokupe, "Roževici 2", "Salmiņi", "Talsnieki".	
<i>Meža un purvu ainavas</i>	Vārves kūdras purvs- kūdras ieguves vieta, NATO nobrauktuve pie jūras, jūrmala	Vendzavas dzirnavezers, pagasta teritorijā esošie meži	Pūnika, Dižpurvs, Klāņu purvs, Stāvu purvs, Melnās priedes	Iedzīvotāju iecienītas ogošanas un sēņošanas vietas ir Kolkas un Ances virzienu autoceļu apkaimes. Latvijas valsts mežu ierīkotas atpūtas vietas – Pie Bušniekiem, pie Irbes upes iepretim Miķeļtorņa ciemam, pie Irbes ietekas jūrā un Jaunciemā. Pašvaldības ierīkota atpūtas vieta pie Irbes upes iepretim Lūžņas ciemam. Purvu un mežu vietvārdi: Akmeņrozās purvs, Dziru purvs, Klāņu purvs,	

				Drabiņpurvs, Jaunciema purvs, Čikstele.	
Rekreācijas ainavas	Esošās- izjādes vietas “Dumbrinieki”, “Mežvijas”, peldvietas- Vārves pludmale, Zūru pludmale, pludmale pie NATO nobrauktuves jūrmalā, jauna- Leču stāvlaukuma izbūve ar piekļuvi pie Ventas, pludmales iekārtošana Ventavas ciemā	Atpūtas komplekss Ventaskrasti	Darbojas divas saimniecības, kas saistītas ar zirgu izjādi. Veidot jaunu pastaigas taku Popes muižas, estrādes un pilskalna apkārtnē	Izjādes (sniega apstākļos - kamanās) lauksaimniecības teritorijās. Jūras piekraste, t.sk. “Jūrtaka”. Piekrastes ciemi. Ieceres: mazbānīša dzelzceļa trase, kā “zaļais dzelzceļš” un alternatīvs maršruts “Jūrtakai” iekšzemē, ja piekrastē ir nelabvēlīgi laika apstākļi	
Apdzīvoto vietu ainavas	Zūru muiža Zūru ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, Vārves muiža Vārves ciemā, Lūgšanu nams Vārves ciemā		Svarīga ir ikviena teritorija un lai novads būtu sakopts un pievilcīgs, uzmanība jāpievērš visam		
Degradētās vietas	Grausti pašvaldības īpašums Zūras 6 un katlu māja Zūru ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, privātīpašumi- Zūru muiža, Lūgšanu nams	Centrā bijušā kolhoza darbnīcas, fermas, veikals- privātīpašums	Valsts nekustamo īpašumu apsaimniekotie objekti	Atsevišķas PSRS laika fermas	
Ainavas vērtības un identitāte Ventspils novada mērogā	Pasiekstes dzirnavas, Vārves muiža, Vārves aleja, Vārves pludmale, Leču muiža, Leču aleja, Leču stāvlaukums pie Ventas (jāattīsta), NATO nobrauktuve Ventspils jūrmalā, Ventspils militārais mantojums (2 angāri), Zūru novadpētniecības krātuve, Zūru muiža- parks, Zūru aleja, Pagasta ģerbonis Vārves ciemā, Stupkrogs Ventavas ciemā, Lūgšanu nams Vārves pagastā	Meži, polderi, pļavas sējumi	Jūrkalnes stāvkrasts, Popes muižas apbūve, Vasenieku purva laipa, Usmas ezers	Piekrastes ainava. Užavas bāka. Ovišu bāka. Miķeļbāka. Radioastronomijas centrs Irbenē. Ventas, Abavas, Engures, Rindas un Irbes upju krasti, Ugāles baznīca ainavā. Ugunsplava Jūrkalnē. Jūras stāvkrasts Jūrkalnē un Liepenē. Usmas ezers un jahtu osta. Vēja elektrostacija/s Užavas, Vārves, Popes un Tārgales pagastos. Popes muižas komplekss. Popes estrāde. Piltenes pilsdrupas. Upe Ķikans (Latvijā viena no retajām upēm viriešu dzimtē)	

<i>Pārmaiņu ainava novadā</i>	Priecē pozitīvās pārmaiņas Popes estrādē, Jūrkalnes ugunsplavā, Vārves pludmalē, Usmas pludmalē. Visam ir vajadzīgs finansējums! Uz tālāku ainavu sakopšanu!		Jūras krasts: dabas spēks	Izcirtumi gar valsts galvenajiem autoceļiem. Pieaugušo mežu ciršana PSRS laiku aizsargjoslās gar autoceļiem, lai kara gadījumā būtu viegli pieejami, koksnes resursi. Jauni vēja elektrostaciju parki	
<i>Anketu aizpildītāja</i>	<i>Pārvaldes vadītāja</i>	<i>Dz. Ceriņa</i>	<i>Mārtiņš Libkovskis</i>	<i>Mārcis Laksbergs</i>	

8. pielikums. Ainavas un to elementu vērtības tūrismā un rekreācijā

1. tabula. Ainavas un to elementu vērtības tūrismā un rekreācijā

Tips	Ainavas elements
Ainavā nozīmīgi vēsturiskās arhitektūras elementi – ainavas enkurobejkti	Ances muiža
	Ameles pusmuiža
	Annahites medību pils Stiklos
	Jūrkalnes Romas katoļu baznīca
	Landzes baznīca
	Landzes mācītājmuiža
	Lielā iela Piltenē
	Miķelbāka
	Miķeltorņa (Pizes) baznīca
	Ovišu bāka
	Pasiekstes vējdzirnavas
	Piltenes baptistu baznīca
	Piltenes luterāņu baznīca
	Popes luterāņu baznīca
	Popes muižas komplekss
	Puzenieku muiža
	Puzes luterāņu baznīca
	Puzes mācītājmuiža
	Rindas luterāņu baznīca
	Rindas Mācītājmuiža
	Sārnotes muiža
	Ugāles dzelzceļa stacijas ūdenstornis
	Ugāles dzirnavas
	Ugāles luterāņu baznīca
	Ugāles mācītājmuiža
	Ugāles muiža
	Ugāles Sirdsskaidrā Radoņežas Sergeja pareizticīgo baznīca
	Ulmales-Labraga luterāņu baznīca
	Usmas luterāņu baznīca
	Užavas baptistu baznīca
	Užavas bāka
	Užavas luterāņu baznīca
	Vārves muiža
	Vēdes muižas dzīvojamā māja
	Zaļais pumpis"" (avotaka)
	Zlēku luterāņu baznīca
	Zlēku muiža
	Zlēku skola
	Zlēku ūdensdzirnavas
	Zūru muiža

Senvēstures vietas un elementi	Angermindes viduslaiku pilskalns un pilsdrupas
	Elku liepa un Elku strauts - kulta vieta
	Lagzdīnes pilskalns
	Nabeļkalns
	Piltenes pilsdrupas
	Popes pilskalns
	Sārnotes apmetne
	Zlēku Pabērzkalns
Ar dabu saistītie vēsturiskie ainavu elementi	Divi arkveida ķieģeļu tiltiņi Ugāles pilskalnā
	Gājēju tilts pār Ķikanu
	Gājēju tilts pie Užavas ietekas jūrā
	Popes muižas parks
	Puzenieku aleja
	Rīvas koka tilts
	Ugāles aleja
Kultūrvēsturiski nozīmīgas kapsētas un mirušo piemiņas vietas	Brāļu kapi
	Ebreju kapi
	Popes baronu kapi
	Zlēku karātavkalns (Zlēku traģēdijas upuru masu kapi)
Pieminekļi un piemiņas vietas	Aldara 57°00 akmens Jūrkalnē
	Austras koks Ovišos
	Feliksbergas Jūrskolas piemiņas vieta
	Piemiņas zīme latviešu bēgļiem uz Zviedriju
Padomju militārais mantojums	Irbenes radioteleskops
	Ventspils Radioastronomijas centrs Irbenē
Novadpētniecības muzeji	Aptiekas muzejs Ugālē
	Piltenes muzejs
	Roberta Rubeņa bataljona zemnīca
	Rubeņa bataljona muzejs
	Vētras muzejs
Amatnieku darbnīcas	Ugāles ērģelbūves darbnīca
Kultūras aktivitāšu vietas	Jūrkalnes Tautas nams (bij. krogs)
	Popes estrādes
	Popes kroga ēka (kultūras nams)
	Ugāles tautas nams
	Usmas tautas nams
	Brīvā laika pavadīšanas centrs ""Krasti""
Aktīvās atpūtas un sportošanas vietas	Buki"" Atpūtas vieta un MiniZoo
	Dabas atpūtas parks Jūrkalnē
	Dabas taka ""Rīvas loki""
	Jahta ""Savīna""
	Jātnieku sporta klubs „Demora”
	Kurzemes lauku sēta miniatūrā
	Laivotāju piestātne Topciemā
	Lejnieki mini zoo

Dabas vērtības	Silkalni"" mini zoo
	Triāla klubs Karters
	Usmas Elkraga dabas taka
	Usmas jahtklubs
	Vasenieku purva laipa
	Tirukšu ezers
	Upeskalni (Amjūdze)
	Ozoldangas (Zaļaisciems)
	Zirgaudzētava „Dumbrinieki”
	Aļļu priede
	Dižakmens Māteru velna pēda
	Elku liepa
	Irbes ieteka jūrā
	Jūrkalnes pludmale un stāvkrasts
	Ķīvmeža dižakmens
	Lonastes ozoli
	Moricsalas dabas rezervāts
	Pavenšu ozols
	Stikla purvu ezeri
	Užavas dabas liegums un pelēkā kāpa
	Užavas upes grīva
	Vecumu dižakmens
	Vecventa